

Nr 120.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående upplysningsverksamhet rörande forsknings- och försöksarbetet på jordbrukets område; given Stockholms slott den 5 mars 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och folkhushållningsdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp.

I årets statsverksproposition (IX H. T. p. 128) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition till Upplysningsverksamhet rörande forsknings- och försöksarbetet på jordbrukets område för budgetåret 1943/44 beräkna ett anslag av 38 000 kronor.

Jag torde nu ånyo få anmäla denna fråga.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade jag den 30 juni 1939 länsassessorn S. E. Rolander att verkställa utredning i fråga om en mera ändamålsenlig upplysningsverksamhet rörande resultaten av den statliga

och statsunderstödda forsknings-, försöks- och provningsverksamheten på jordbrukets och trädgårdsskötselns områden. Den 13 november samma år förordnades direktören E. Bjelle, lantbruksskoleföreståndaren Å. Hovgard, professorn G. Sundelin samt redaktören S. Wetterberg att såsom sakkunniga med utredningsmannen deltaga i överläggningar i ämnet.

Sedan länsassessor Rolander, som på grund av en längre tids sjukdom varit förhindrad att bedriva utredningen, anhållit att bli befriad från sitt uppdrag, förordnade jag den 29 oktober 1941 byråchefen A. P. Arnegren att fullfölja utredningen.

Med skrivelse den 17 september 1942 har utredningsmannen jämte de sakkunniga avgivit betänkande med förslag angående ordnandet av upplysningsverksamheten rörande resultaten av den statliga och statsunderstödda forsknings-, försöks- och provningsverksamheten på lantbrukets och trädgårdsskötselns område.

Över betänkandet ha yttranden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, samtliga hushållningssällskap i riket, lantbrukshögskolan, dess lärarråd, Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, statens växtskyddsanstalt, statens maskin- och redskapsprovninganstalter, statens centrala frökontrollanstalt, statens lantbrukskemiska kontrollanstalt, lantbruksakademien, Sveriges utsädesförening, svenska vall- och mosskultur-föreningen, jordbrukstekniska föreningen, Weibullsholms växtförädlingsanstalt, Sveriges lantbruksförbund, riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund, svenska lantbrukstjänstemannaföreningen, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund, föreningen lantbruks- och skogsbruksfilm, aktiebolaget radiotjänst, svenska tidningsutgivareföreningen, Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund samt statens informationsstyrelse.

Innan jag närmare ingår på förslaget och de däröver avgivna yttrandena, torde jag få lämna en översikt över de statliga och statsunderstödda forsknings-, försöks- och provningsanstalternas organisation samt deras publikationer.

De statliga och statsunderstödda forsknings-, försöks- och provningsanstalternas organisationer och publikationer.

Forsknings-, försöks- och provningsverksamhet på lantbrukets och trädgårdsskötselns områden bedrivs för närvarande av följande anstalter och institutioner:

lantbrukshögskolan med jordbruks- och husdjursförsöksanstalterna samt de statliga försöksgårdarna,

de till Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut anslutna institutionerna statens mejeriförsök och statens trädgårdsförsök samt trädgårdsekonomiska byrån,

statens växtskyddsanstalt,
svenska vall- och mosskulturföreningen,
Sveriges utsädesförening,
Weibullsholms växtförädlingsanstalt,
jordbrukstekniska föreningen,
institutet för husdjursförädling,¹⁾
statens maskin- och redskapsprovningsanstalter,
statens centrala frökontrollanstalt,
statens lantbrukskemiska kontrollanstalt.

Härtill komma fem lokala frökontrollanstalter och fem lokala kemiska kontrollstationer. Vidare bör nämnas, att landets samtliga hushållnings-sällskap bedriva s. k. lokal försöksverksamhet. I vissa län ha särskilda organ för denna verksamhet, kallade försöksringar, organiserats. Den lokala försöksverksamheten bedrivs i samarbete med jordbruksförsöksanstalten och stödes av staten genom särskilda anslag. Vissa försök och undersökningar utföras av enskilda företag och sammanslutningar. Sålunda bedriver svenska sockerfabriksaktiebolaget en omfattande förädlings- och försöksverksamhet med sockerbeter.

Det kan i detta sammanhang även omnämnas, att en särskild institution för förädling av fruktträd för närvarande organiseras vid Balsgård i Kristianstads län.

För lantbruket och dess binärningar betydelsefull forskning utföres även vid följande institutioner, nämligen veterinärhögskolan, statens veterinär-bakteriologiska anstalt, skogsförsöksanstalten, undersöknings- och försöksanstalten för sötvattensfisket, Sveriges geologiska undersökning och statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.

För publicering av de vid lantbrukshögskolans institutioner, försöksanstalter och försöksgårdar erhållna forsknings- och försöksresultaten förfogar högskolan över tre organ, nämligen Lantbrukshögskolans annaler, Meddelanden från högskolans försöksanstalter och Meddelanden från baljväxtlaboratoriet.

Lantbrukshögskolans annaler avse att utgöra organ för framläggandet av de forskningsresultat på lantbruksvetenskapens olika områden, som vunnits vid högskolans institutioner eller vid vilka dessa medverkat. De i annalerna offentliggjorda arbetena publiceras antingen på svenska eller på någotdera av engelska, tyska och franska språken. I förra fallet åtföljas de av en sammanfattning på något av de främmande språken, i senare fallet av en på svenska avfattad sammanfattning.

Lantbrukshögskolans annaler utkomma i tvångsfri följd med volymer om 15—20 ark. Under åren 1933—1940 ha 8 volymer utkommit, omfattande sammanlagt 88 avhandlingar. Upplagan uppgår till cirka 800 exemp-

¹⁾ Icke statsunderstödd, drives med enskilda medel.

lar, av vilka högskolans bibliotek disponerar 300 exemplar för sitt publikationsbyte med utländska institutioner. Inom Sverige utgå annalerna till 183 institutioner (centrala verk och myndigheter, universitet och högskolor, forsknings- och försöksinstitutioner, hushållningssällskap, lantbruks- och lantmannaskolor m. fl.), 143 inom sagda institutioner verksamma tjänstemän samt 59 enskilda personer, vilka anmält sig som abonnenter på publikationen. Priset vid försäljning till enskilda har växlat mellan 12 och 20 kronor per volym.

Meddelandena från lantbrukshögskolans försöksanstalter innehålla försöksberättelser från jordbruks- och husdjursförsöksanstalterna samt försöksgårdarna. Meddelandena äro skrivna på svenska och som regel försedda med en på engelska eller tyska avfattad sammanfattning. De utgivnas såsom i tvångsfri följd utkommande häften. Upplagans storlek växlar mellan 1 500 och 2 000 exemplar. De distribueras till centrala ämbetsverk och myndigheter, universitet, högskolor och offentliga bibliotek, forsknings- och försöksinstitutioner och vid dessa verksamma personer, hushållningssällskap, konsulenter och vandringsrättare, lantbruks- och lantmannaskolor och vid dessa verksamma lärare, ett 60-tal tidningar och tidskrifter samt ett antal enskilda personer, av vilka de flesta låtit anteckna sig såsom ständiga abonnenter. I de flesta fall erhålla dessa meddelandena gratis. Härutöver disponeras cirka 500 exemplar för försöksanstalternas och lantbrukshögskolans publikationsutbyte med utländska institutioner.

Under åren 1939—1941 ha från försöksanstalterna utgivits 12 meddelanden, 6 från vardera anstalten.

Meddelandena från lantbrukshögskolans baljväxtlaboratorium tryckas i ungefär samma upplagor som försöksanstalternas och disponeras enligt i stort sett samma grunder.

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut utgiver en årsskrift, i vilken samtliga under året från statens mejeriförsök, statens trädgårdsförsök och trädgårdsekonomiska byrån utgivna meddelanden sammanföras. Årsskriften tryckes i en upplaga av 300 exemplar, vilken helt disponeras av institutets bibliotek för utbyte med in- och utländska institutioner. Meddelanden från de båda försöksinstitutionerna utgivnas dessutom separat. Sålunda ha Meddelanden från statens mejeriförsök hittills tryckts i en upplaga av 700 exemplar. Denna upplaga har emellertid visat sig vara för liten och kommer därför att ökas till 1 200 exemplar. Meddelanden utsändas till centrala ämbetsverk, försöksanstalter och offentliga bibliotek, mejerier och mejeriskolor, tjänstemän vid svenska mejeriernas riksförening, svenska smörprovningarna och lantbrukshögskolan, vissa tidningar och tidskrifter, firmor samt, i mindre omfattning, enskilda personer. Meddelanden från statens trädgårdsförsöks fruktavdelning ha en upplaga om 600—700 exemplar och köksväxtavdelningens

meddelanden en upplaga om 2 000 exemplar. De utsändas till försöksinstitutioner, bibliotek och försöksmän i Sverige och utlandet, trädgårdsskolor, trädgårdskonsulenter och länsträdgårdsmästare, trädgårdstidningar samt, efter särskild rekvisition, till intresserade enskilda personer. Köksväxtavdelningens meddelanden ha dessutom utsänts till de medlemmar av Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, som specialiserat sig på köksväxtodling, och till samtliga lantmannaskolor och lanthushållsskolor.

Statens växtskyddsanstalt utger tre publikationer, nämligen Meddelanden, Flygblad och Växtskyddsnotiser. Meddelandena och Växtskyddsnotiserna utgå i upplagor om 3 000 exemplar. Flygbladens upplagor ha växlat mellan 5 000 och 35 000 exemplar.

Växtskyddsanstaltens meddelanden innehålla monografier över vid anstalten utförda undersökningar. De äro som regel avfattade på svenska och försedda med en sammanfattning på engelska eller tyska. Flygbladen utgöras av kortfattade, populärt hållna uppsatser rörande växtsjukdomar och skadedjur samt anvisningar om lämpliga förebyggande eller bekämpande åtgärder. Växtskyddsnotiser är, till skillnad från meddelandena och flygbladen, en regelbundet utkommande publikation, som för närvarande utgives med 6 häften om året. De avse att med kortare artiklar och notiser i olika växtskyddsfrågor väcka intresse för och stimulera till ett mera effektivt växtskydd. De tre publikationerna utdelas gratis till institutioner, bibliotek, lantbruks- och trädgårdsskolor, hushållningssällskap, konsulenter, lärare och försöksmän m. fl. Flygbladen utdelas gratis även till enskilda personer; i de fall det gällt spridning av flygblad med mycket stora upplagor har distributionen i huvudsak ombesörjts av hushållningssällskapen.

Svenska vall- och mosskulturföreningen utger dels en serie meddelanden, dels en med 4 häften om året utkommande tidskrift. Meddelandena innehålla monografier över vid föreningen utförda försök och undersökningar. I tidskriften inflyta populärt hållna referat av meddelandena, kortare artiklar och notiser rörande inom föreningens verksamhetsområde liggande frågor, verksamhetsberättelser och andra föreningsmeddelanden m. m. Upplagans storlek är för meddelandena 1 100 exemplar och för tidskriften 2 500 exemplar.

Sveriges utsädesförening utger en med 6 häften om året utkommande tidskrift. Bland tidskriftens innehåll märkas redogörelser för nya, vid föreningen uppdragna sorter och stammar, översikter över förädlingsarbetet med ett visst växtslag eller vid någon av föreningens filialer, redogörelser för speciella undersökningar av huvudsakligen praktiskt intresse, föreningsmeddelanden, referat och notiser. Tidskriften utsändes till föreningens medlemmar och dessutom till institutioner, bibliotek, hushållningssällskap och skolor. Upplagan utgör 1 200 exemplar.

Resultaten från den vetenskapliga forskning på ärftlighetslärans område, som i stor utsträckning bedrivs vid föreningen, publiceras som regel icke i tidskriften utan i vetenskapliga facktidskrifter, i första hand i den av Mendelska sällskapet i Lund utgivna, internationellt kända tidskriften »Hereditas».

Redogörelser för nya sorter och stammar, deras egenskaper, användningsområden och resultaten av med dem utförda jämförande försök lämnas förutom i tidskriften även i allmänna svenska utsädesaktiebolagets i stora upplagor utgående kataloger.

Weibullsholms växtförädlingsanstalt saknar eget organ för publicering av vid anstalten vunna resultat. Dessa offentliggöras därför i in- och utländska facktidskrifter. Beskrivningar av nya sorter och stammar av lantbruks- och trädgårdsväxter, som uppdragits vid anstalten, inflyta i firma W. Weibulls årsbok.

Jordbrukstekniska föreningens arbetsresultat publiceras i föreningens meddelanden. Dessutom tagas särtryck av samtliga de arbeten, som föreningens tjänstemän publicera i olika facktidskrifter. Såväl meddelandena som särtrycken utsändas till föreningens medlemmar samt till institutioner, bibliotek, hushållningssällskap och skolor. Allmänheten kan efter rekvisition erhålla meddelandena till självkostnadspris.

Institutets för husdjursförädling meddelanden utgöras huvudsakligen av särtryck av avhandlingar, som tidigare influtit i skilda facktidskrifter.

Statens maskin- och redskapsprovningensanstalter redovisa resultaten av vid anstalterna utförda provningar i Meddelanden från statens maskinprovningar. Grundupplagorna uppgå för meddelandena från anstalternas lantbruksavdelning till 8 000 exemplar och för meddelandena från mejeriavdelningen till 600 exemplar.

Resultaten av den lokala försöksverksamheten framläggas av hushållningssällskapen i dessas verksamhetsberättelser. Vidare utgiver centralstyrelsen för försöksringarna i Malmöhus län en serie meddelanden, omfattande sammanställningar av inom ringarna utförda försök. Slutligen må nämnas, att svenska sockerfabriksaktiebolaget framlägger resultaten från av bolaget utförda försök och undersökningar i en serie Odlaremeddelanden, som utsändas till samtliga landets sockerbetsodlare.

Utredningens förslag.

Utredningens förslag innebär i huvudsak följande.

För att få till stånd en effektiv upplysningsverksamhet rörande de resultat, till vilka forsknings-, försöks- och provningsverksamheten på lantbruks- och trädgårdsskötselns område kommit, har utredningen ansett,

att ett bättre samarbete bör komma till stånd mellan de olika forsknings-, försöks- och provningsanstalterna samt fack- och dagspressen.

I syfte att giva detta samarbete erforderlig stadga har utredningen föreslagit inrättande av ett särskilt organ, förslagsvis benämnt försöksverksamhetens upplysningsnämnd. Enligt förslaget skall nämnden utgöras av en ordförande och fem ledamöter, vilka samtliga utses av Kungl. Maj:t. Nämndens uppgift skall vara, dels att från anstalterna införskaffa korta populärt hållna sammanfattningar av samtliga från anstalterna publicerade avhandlingar och försöksberättelser, dels uppmuntra vid anstalterna verksamma försöksmän att för nämndens räkning utarbeta populära artiklar, i vilka försöksverksamhetens senaste rön behandlas. Sammanfattningarna skall nämnden själv publicera i en bilaga till någon jordbrukstidskrift med stor spridning. Härvid har utredningen närmast tänkt sig Jordbrukarnas Föreningsblad såsom ett lämpligt organ. Dessa sammanfattningar skola vidare bearbetas för att ingå i en av nämnden redigerad årligen utkommande årsbok från forsknings-, försöks- och provningsverksamheten. De för nämndens räkning skrivna artiklarna skola av nämnden ställas till fack- och dagspressens förfogande.

Kostnaderna för nämndens verksamhet skola täckas med bidrag av statsmedel. Utredningen har dock förutsatt, att de tidningar, som införa av nämnden tillhandahållna artiklar, skola erlægga en viss avgift till nämnden. Denna avgift har utredningen beräknat så, att härifrån inflytande medel skola vara tillräckliga för att täcka nämndens utlägg till arvoden åt författarna.

Nämnden bör enligt utredningens mening organiseras snarast möjligt. Därest förslag härom förelägges 1943 års riksdag, kan detta ske under hösten 1943. Verksamheten skulle då kunna börja den 1 januari 1944. Utredningen har beräknat det för budgetåret 1943/44 erforderliga anslaget till 38 750 kronor. Av detta belopp äro för avlöningar och omkostnader avsedda 28 750 kronor och för anskaffning av möbler och inventarier 10 000 kronor. De årliga kostnaderna för nämndens verksamhet därefter har utredningen uppskattat till 37 000 kronor.

Utredningen föreslår vidare, att radion i ökad omfattning tages i anspråk för ifrågavarande upplysningsverksamhet. Mera tid bör därvid ägnas åt föredrag i lantbruks- och trädgårdsfrågor. Försöksanstalterna och deras verksamhet böra dessutom ägnas större uppmärksamhet, lämpligen i form av direktutsändningar eller bandupptagningar från mera betydande möten samt genom reportage från anstalterna. Vid utformandet av dessa programpunkter bör försöksverksamhetens upplysningsnämnd beredas tillfälle att medverka.

Utredningen har även framhållit den betydelse, som filmen har för en rationellt bedriven upplysningsverksamhet. I första hand har utredningen

ansett att hushållningssällskapen och lantbruksundervisningsanstalterna kunna nå bättre resultat genom att i ökad omfattning använda sig av god film. Framställning av förstklassig, vederhäftig upplysningsfilm har utredningen därför ansett värd ett kraftigt stöd från det allmännas sida.

Utredningen har rörande behovet av och riktlinjerna för den ifrågasatta upplysningsverksamheten anfört bland annat följande.

Redan i tidigare utredningar har understrukits, att den statliga och statsunderstödda forsknings-, försöks- och provningsverksamheten på lantbrukets och trädgårdsodlingens områden äger berättigande endast under den förutsättningen, att resultaten från sagda verksamhet snabbt och effektivt bringas till vederbörande yrkesmäns kännedom. Det synes även naturligt, att det i första hand bör åligga vederbörande anstalter tillse, att så verkligen sker genom att anstalterna ställa sig i spetsen för en på detta mål inriktad upplysningsverksamhet.

Såsom förhållandena nu gestalta sig, bedriva de olika försöksanstalterna endast i relativt ringa omfattning en direkt till allmänheten riktad upplysningsverksamhet. Man får möjligen göra undantag för statens växtskyddsanstalt, som genom sin upplysnings- och kontrollavdelning bedriver en huvudsakligen skriftlig konsulterande verksamhet i växtskyddsfrågor, samt svenska vall- och mosskulturföreningen, som genom sina konsulenter och kulturingenjörer upprätthåller direkt kontakt med allmänheten. I övrigt är försöksanstalternas upplysningsverksamhet i huvudsak inriktad på att förse hushållningssällskapen, lantbrukets yrkeskolor och andra för undervisning och upplysning bland landsbygdens befolkning verksamma organ med material för denna deras verksamhet. Detta är givetvis en mycket viktig uppgift, som även för framtiden måste betraktas som huvuduppgiften för den av försöksanstalterna bedrivna upplysningsverksamheten. Det synes emellertid utredningen ofrånkomligt, att denna verksamhet på lämpligt sätt utbygges med en direkt till allmänheten riktad upplysningsverksamhet, varvid anstalterna själva få ansvara för försöksresultatens popularisering. En sådan verksamhet skulle skapa en betydligt bättre kontakt mellan jordbruksforskningen och det praktiska jordbruket än den nu rådande.

Det är ej utredningens mening, att denna gren av försöksanstalternas upplysningsverksamhet skall givas en sådan omfattning, att den helt eller delvis skulle kunna ersätta den direkta upplysningsverksamheten, som nu bedrivs av andra organ. Tvärtom anser utredningen, att upplysning om försöksverksamhetens resultat även i fortsättningen måste komma allmänheten till del genom förmedling av hushållningssällskap, skolor och andra lokalt verksamma organ. Försöksanstalternas verksamhet bör därför givas en sådan utformning, att den på ett verksamt sätt kompletterar den av andra organ bedrivna upplysningsverksamheten. Sin största betydelse — förutom att skapa en närmare kontakt mellan forsknings- och försöksanstalterna och det praktiska jordbruket och trädgårdsodlingen — skulle den få genom att snabbt föra kännedom om nya viktiga resultat ut till största möjliga antal jordbrukare och trädgårdsodlare. Den mest vägande anmärkning, som kan riktas mot nu rådande ordning, är att en avsevärd tid ofta hinner förflyta från det försöksresultaten publiceras i försöksanstalternas meddelanden till dess samma resultat och deras praktiska

konsekvenser bliva allmänt kända bland och utnyttjade av jordbrukarna och trädgårdsodlarna.

Jordbruksstatistiken för de senaste 50 åren visar tydligt, att svenskt jordbruk och trädgårdsodling under denna tidrymd gjort mycket betydande framsteg. Det är ställt utom allt tvivel, att forsknings-, försöks- och provningsverksamheten i förening med den upplysning om sagda verksamhets resultat, som bedrivits av olika organ, i hög grad bidragit till denna glädjande utveckling. Förädlade sorter och stammar av olika kulturväxter nå en ständigt ökad spridning, förbrukningen av handelsgödselmedel har nått en omfattning, som knappast kunde förutses för ett 30-tal år sedan, på det tekniska området kunna betydande framsteg noteras m. m., allt med resultat att hektarskördarna av våra kulturväxter visa en oavbruten stegring, likaså resultaten av husdjurskötseln. Utvecklingen kan dock drivas ännu längre. En intensifierad upplysningsverksamhet är därför väl motiverad. Denna verksamhet bör ordnas på ett sådant sätt, att den når ut till vidare kretsar än de, som kunna nås av hushållningssällskapen och skolorna. För en verksamhet av denna omfattning torde det bliva nödvändigt att helt använda sig av det tryckta ordet samt av radion. Filmen torde även med fördel kunna utnyttjas.

Rekvision av biträde från konsulents eller vandringsrättares sida förutsätter ett på intresse för driftens rationalisering grundat initiativ från vederbörande lantbrukare; det är emellertid i första hand för dessa frågor mindre intresserade, till vilka denna upplysningsverksamhet skall vända sig. Det vore givetvis tänkbart, att hushållningssällskapen utvidgade sin upplysningsverksamhet genom att i ökad omfattning använda sig av det tryckta ordet. Detta system tillämpas redan av en del norrländska hushållningssällskap, vilka tillsammans med skogsvårdsstyrelserna i vederbörande län utgiva populärt hållna tidskrifter i jordbruks- och skogsfrågor, som spridas i stora upplagor. Ett allmänt utnyttjande av detta system skulle bland annat medföra, att upplysningsarbetet finge den lokala anpassning, som ur flera synpunkter är önskvärd. Att utredningen, efter att ha övervägt frågan, icke ansett sig böra framkomma med förslag i denna riktning, beror därpå, att utredningen funnit det principiellt riktigast, att den försöksman, som varit ledare för en undersökning och utarbetat berättelsen över dess resultat, även bör ombesörja populariseringen av resultatet. Det kan möta svårigheter för konsulenterna att enbart på basis av de från försöksanstalterna erhållna meddelandena utarbeta en populärt hållen sammanfattning av dessa meddelandens innehåll. Vidare har utredningen funnit, att en decentraliserad verksamhet skulle komma att draga betydligt större kostnader än en centralt ledd upplysningsverksamhet skulle göra. Utredningen kommer därför att föreslå, att ett centralt organ inrättas, som skall ha till uppgift att direkt till allmänheten förmedla upplysningar rörande forsknings-, försöks- och provningsverksamhetens resultat.

Utredningen har härefter till diskussion upptagit dels den verksamhet, som av forsknings-, försöks- och provningsanstalterna bedrivs med huvudsakligt syfte att framlägga sina resultat för hushållningssällskap, undervisningsanstalter och andra för upplysningsverksamhet bland landsbygdens befolkning arbetande organ, dels ock verksamhet, som direkt riktar sig till allmänheten. Beträffande förstnämnda fråga har utredningen — under hän-

visning till sitt uppdrag — förklarar, att utredningen icke ansett sig ha anledning att framlägga förslag till en omläggning av sättet för publicering av från forsknings- och försöksanstalter utkommande avhandlingar och försöksberättelser, utan dessa borde i framtiden publiceras enligt hittills gällande grunder. De åtgärder, som kunde anses i detta hänseende påkallade, har utredningen ansett vara dels att ökade anslag för publikationernas tryckning i mån av behov ställdes till försöksanstalternas förfogande, så att dessa ej försenades på grund av att medel för tryckningen saknades, dels att försöksanstalternas styrelser och föreståndare ålades tillse, att arbetet vid anstalterna planlades på ett sådant sätt, att försöksberättelser kunde utarbetas och publiceras så snart vederbörande undersökningar vore slutförda, dels ock att vederbörande försöksmän i görligaste mån sökte nedbringa tryckningskostnaderna genom en mera koncentrerad framställning och uteslutning av mera omfattande tabellmaterial.

Utredningen har vidare såsom ett andra led i forsknings- och försöksanstalternas indirekta upplysningsverksamhet förordad anordnande av möten och kurser. Ledningen av denna verksamhet borde handhas av lantbruksstyrelsen, som hade att begära för ändamålet erforderliga medel.

I detta sammanhang har utredningen även undersökt möjligheten att anknyta ett centralt gemensamt organ för forsknings-, försöks- och provningsanstalternas upplysningsverksamhet till någon redan bestående institution. Inom utredningen har härvid framförts förslag om inrättande av en särskild institution för upplysningsverksamhet vid lantbrukshögskolan. I anslutning härtill har i betänkandet framhållits följande.

Om man i likhet med utredningen förutsätter, att försöksresultatens popularisering till stor del skall äga rum genom pressens förmedling, ordnas samarbetet mellan försöksverksamheten och pressen bäst genom ett för försöksanstalterna gemensamt upplysningsorgan. Det är för pressen ett önskemål att ständigt ha tillgång till aktuella sakliga artiklar och notiser, som så allsidigt som möjligt belysa olika grenar av lantbruket och trädgårdsskötseln. Detta önskemål kan knappast uppfyllas, såvida icke de olika anstalternas upplysningsverksamhet på lämpligt sätt koordineras.

Försöksanstalternas upplysningsverksamhet måste för att uppnå bästa möjliga resultat i sin ledning ha personer med ingående kännedom om modern journalistik och propaganda. Det skulle kanske icke möta några svårigheter för en lantbrukshögskolans institution för upplysningsverksamhet att till sig knyta en tjänsteman med dessa kvalifikationer. För övriga försöksanstalter, vilka även måste ha en liknande tjänsteman, och där upplysningsverksamheten knappast kan beräknas bliva av sådan omfattning, att en tjänsteman måste ägna hela sin arbetstid däråt, blir det däremot svårare att finna för uppdraget lämpliga personer. Dessa svårigheter bortfalla helt, om ett för försöksanstalterna gemensamt organ för upplysningsverksamhet inrättas.

Inom utredningen har även diskuterats ett förslag som går ut på att lägga upplysningsverksamheten under lantbruksstyrelsens ledning. Förslag härom ha framförts i några till utredningen överlämnade skrivelser. Ej heller

denna lösning har emellertid utredningen ansett sig kunna förorda. Enligt utredningens mening måste det organ, utredningen tänkt sig, ha möjlighet att arbeta under friare former än de, som gällde för de centrala ämbetsverken. Härtill komme en omständighet, som talade mot en anslutning till lantbruksstyrelsen eller till lantbrukshögskolan, nämligen att de inom upplysningsverksamheten verksamma tjänstemännen enligt utredningens mening ej borde erhålla ställning såsom ordinarie statstjänstemän utan anställas under för enskild tjänst gängse former.

Utredningen har rörande organisationen av den av utredningen föreslagna försöksverksamhetens upplysningsnämnd anfört följande.

Upplysningsnämnden bör utgöra ett fristående organ, närmast underställt lantbruksstyrelsen. De med nämndens verksamhet förenade kostnaderna böra helt täckas med bidrag av statsmedel. Dessa statsbidrag böra ställas till lantbruksstyrelsens förfogande att efter rekvisition utbetalas till nämnden. Nämnden skall årligen till lantbruksstyrelsen ingiva berättelse över sin verksamhet.

I nämnden böra forsknings-, försöks- och provningsanstalterna, det praktiska lantbruket, trädgårdsodlingen och pressen vara representerade.

Beträffande nämndens sammansättning har utredningen övervägt tvenne alternativ. Enligt alternativ I skulle Kungl Maj:t utse nämndens ordförande, forsknings-, försöks- och provningsanstalterna skulle utse vardera en ledamot, det praktiska jordbrukets och trädgårdsodlingens representanter skulle utses av respektive yrkesgruppers facksammanslutningar och fack- och dagspressen skulle genom sina sammanslutningar utse sina representanter. Enligt alternativ II skulle nämnden bestå av endast en ordförande och fem ledamöter, samtliga utsedda av Kungl. Maj:t.

En nämnd, sammansatt enligt alternativ I, skulle komma att bestå av ett 20-tal ledamöter. Kostnaderna för nämndens sammanträden skulle stiga till avsevärda belopp, varför antalet sammanträden måste begränsas till ett eller två årligen. Översynen över det löpande arbetet finge därför anförtros åt ett inom nämnden utsett arbetsutskott. Utredningen är ej övertygad om, att den samlade nämndens arbetsuppgifter under dessa förhållanden skulle bli av den art och omfattning, att de motsvara de med nämndens sammanträden förenade kostnaderna. Man måste under alla förhållanden förutsätta, att arbetsutskottet inleder ett mycket intimt samarbete med samtliga av upplysningsverksamheten berörda parter. Deras mening kan därvid alltid inhämtas innan avgörande träffas i viktigare frågor även om de ej äro representerade i nämnden. Av denna anledning förordar utredningen att försöksverksamhetens upplysningsnämnd får den enligt alternativ II föreslagna sammansättningen.

Försöksverksamhetens upplysningsnämnd skall sålunda bestå av sex ledamöter, samtliga utsedda av Kungl. Maj:t för en tid av fyra år. En av ledamöterna förordnas därvid att vara nämndens ordförande. Övriga ledamöter utses så, att av dem två företräda den statliga och statsunderstödda forsknings-, försöks- och provningsverksamheten, en det praktiska jordbruket, en trädgårdsodlingen och en pressen. För var och en av ledamöterna utses en personlig suppleant. Nämndens ledamöter böra åtnjuta dagarvode och annan ersättning enligt samma grunder, som gälla eller kunna varda bestämda för

ledamöter av kommitté. Då nämndens ordförande måste beräknas få ägna en betydande tid åt skötseln av nämndens angelägenheter, anser utredningen, att denne dessutom bör åtnjuta ett fast årligt arvode, förslagsvis utgående med 1 000 kronor.

Antalet hos nämnden anställda tjänstemän anser utredningen åtminstone tills vidare och intill dess erfarenhet vunnits om omfattningen av nämndens arbetsuppgifter kunna begränsas till två, en sekreterare och ett kontorsbiträde. Resultatet av nämndens verksamhet kommer i hög grad att bliva beroende av valet av sekreterare. Denne bör vara väl förtrogen med svenskt lantbruk och trädgårdsodling samt forsknings- och försöksverksamheten på dessa områden. Därjämte måste av sekreteraren fordras goda insikter i modern journalistik. Hans personliga egenskaper böra slutligen vara sådana, att han utan svårighet kan samarbeta och förhandla med försöksanstalterna och pressen. Även om kostnaderna för upplysningsnämndens verksamhet helt eller i varje fall till större delen komma att bestridas av statsmedel, anser utredningen att sekreteraren icke bör anställas under samma former som gälla för ordinarie eller extra ordinarie statstjänstemän, utan anställningsformen bör överensstämma med den för enskild tjänst vanliga. Det kan nämligen möta svårigheter att redan före befattningens tillsättande definitivt avgöra vederbörandes lämplighet för ifrågavarande arbetsuppgifter. Med hänsyn dels till de fordringar på sekreterarens kvalifikationer, som utredningen ansett böra uppställas, dels till de ovan motiverade anställningsförhållandena, måste sekreterarens löneförmåner beräknas förhållandevis högt. Utredningen föreslår sålunda, att sekreterarens årslön bestämmes till 12 000 kronor. För kontorsbiträdet föreslår utredningen en årslön av 3 600 kronor. På dessa löner bör dyrtidskompensation utgå enligt det s. k. ramavtalets bestämmelser. Sekreteraren och kontorsbiträdet anställas av upplysningsnämnden. Det torde få ankomma på nämnden att utfärda närmare bestämmelser rörande anställningsvillkor o. d.

Rörande upplysningsnämndens verksamhet har utredningen uttalat följande.

Försöksverksamhetens upplysningsnämnds uppgift skall vara att tillse, att de vid lantbrukets och trädgårdsskötselns forsknings-, försöks- och provningsanstalter uppnådda resultaten utan onödigt dröjsmål bringas till vederbörande yrkesutövaras kännedom. Uppgiften är emellertid begränsad i det att huvuddelen av denna upplysningsverksamhet bör åvila hushållningssällskap, skolor och andra lokalt verksamma organ. Upplysningsnämndens uppgift är sålunda att på lämpligt sätt komplettera denna verksamhet. Härvid bör nämnden i första hand använda sig av det tryckta ordet samt av radion. Kurser och demonstrationer böra icke anordnas av nämnden, utan böra dessa former av muntlig upplysning helt överlämnas åt de lokala organisationerna. Nämnden bör emellertid söka verka för att försöksanstalternas tjänstemän i större utsträckning än för närvarande anlitas som föredragshållare vid jordbrukaredagar o. d. Den på detta sätt uppnådda personliga kontakten mellan försöksmännen och de praktiska yrkesutövarna kan väl aldrig beräknas få någon större omfattning men torde dock kunna få en viss betydelse.

Upplysningsnämnden skall söka fylla sin uppgift genom att utgiva

1) korta populärt avfattade sammanfattningar av samtliga från de statliga och statsunderstödda forsknings-, försöks- och provningsanstalterna

ävensom av andra, som med understöd av statsmedel bedriva forsknings- och försöksverksamhet på lantbrukets och trädgårdsskötselns områden, utgivna avhandlingar och försöksberättelser av sådan innebörd, att de däri meddelade resultaten äro av omedelbart praktiskt intresse,

2) sammanfattande översikter över olika forskningsområden och andra redogörelser, som kunna vara ägnade att bland allmänheten sprida kännedom om och väcka intresse för försöksverksamheten och dess resultat.

Utredningen anser det synnerligen önskvärt, att de under punkt 1 omnämnda populära sammanfattningarna utarbetas av samma försöksmän som lett undersökningarna och bearbetat resultaten. Av denna anledning bör det åligga samtliga statliga och statsunderstödda institutioner ävensom andra, som åtnjuta statsunderstöd för forsknings- och försöksverksamhet, att inom viss tid efter det en undersökning slutförts och resultaten bearbetats och blivit publicerade till upplysningsnämnden insända en kortfattad sammanfattning av dessa resultat, lämpad att användas för den av nämnden bedrivna upplysningsverksamheten. I dessa sammanfattningar skola resultaten vara insatta i sitt rätta ekonomiska sammanhang och de praktiska åtgärder, till vilka resultaten böra föranleda, skola vara klart och tydligt angivna. Den tid, inom vilken sammanfattningen bör vara avlämnad, synes lämpligen kunna begränsas till tre månader. I det fall de i meddelandena framlagda resultaten äro av sådan art, att deras riktighet eller allmängiltighet av andra fackmän anses diskutabel, bör dock tidsfristen efter överenskommelse mellan upplysningsnämnden och vederbörande institution kunna utsträckas intill dess frågan blivit klarlagd.

De översikter och redogörelser, som avses under punkt 2, äro avsedda som allmän upplysning och behöva sålunda icke anknyta till någon viss undersökning utan omspanna vissa speciella områden såsom gödsling, sortval, bekämpning av ogräs, växtsjukdomar och skadedjur, skörde- och konserveringsmetoder, utfodring, maskiner, redskap och andra tekniska frågor, marknadsöversikter o. d. Upplysningsnämnden bör uppmuntra här för lämpliga försöksmän att för nämndens räkning utarbeta dessa artiklar, för vilka författarna böra erhålla gängse honorar. I den mån institutionerna önska att i artikelform lämna råd och anvisningar till allmänheten, bör upplysningsnämnden sörja för, att dessa artiklar bliva på lämpligt sätt publicerade.

Upplysningsnämnden bör verka för att försöksanstalternas tjänstemän i ökad omfattning få tillfälle att som föredragshållare medverka vid jordbrukaredagar och andra tillfällen, då praktiska jordbrukare och trädgårdsodlare äro samlade.

Utredningen har i fråga om upplysningsnämndens arbets-sätt yttrat följande.

Rörande sättet för distribution av det av upplysningsnämnden hopbragta materialet ha olika möjligheter diskuterats inom utredningen. Tre alternativa förslag ha sålunda framförts.

Alternativ 1 innebär, att nämnden skulle utgeva en huvudsakligen refererande populärvetenskaplig tidskrift. Detta förslag torde i första hand täcka ett av Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund m. fl. till utredningen framfört förslag. Förslagsställaren har räknat med att denna tidskrift skulle spridas genom frivillig prenumeration. Prenumerationspriset

för 12 32-sidiga häften om året har, under förutsättning att antalet prenumeranter kommer att uppgå till 25 000, beräknats till 3 kronor.

Enligt alternativ 2 skulle upplysningsnämnden utgiva en mycket populärt hållen tidskrift, utkommande med förslagsvis 6 32-sidiga häften per år. Denna tidskrift skulle tryckas i så stor upplaga, att den kunde spridas till samtliga landets jordbrukare och trädgårdsodlare, d. v. s. den skulle få en upplaga av cirka 300 000 exemplar. Denna spridning kan ej ernås vid frivillig prenumeration, varför man måste förutsätta antingen att prenumera-tionsavgiften, som skulle kunna hållas mycket låg, uttages genom hushållningssällskapen eller på annat sätt, eller att lantbrukarna erhålla tidskriften gratis. I senare fallet finge staten bidra till samtliga med tidskriftens tryckning och distribution förenade kostnader.

Alternativ 3 slutligen innebär, att upplysningsnämnden icke skulle utgiva något eget organ utan helt anlita fack- och dagspressen samt radion för sin verksamhet. De sammanfattningar av försöksinstitutionernas arbetsresultat, som det enligt tidigare angivna grunder skulle åligga institutionerna att överlämna till upplysningsnämnden, skulle då publiceras i en regelbundet utkommande bilaga till någon jordbrukstidskrift med stor spridning, exempelvis Jordbrukarnas Föreningsblad. Denna bilagas redigering skulle helt skötas av upplysningsnämnden. De artiklar och notiser, som på nämndens uppdrag utarbetats av försöksanstalternas tjänstemän, ävensom de artiklar, som med hemställan om publicering överlämnats till nämnden från anstalterna, skulle vidare distribueras till mindre facktidsskrifter och till dagspressen. Dessutom skulle radion i väsentligt större utsträckning än för närvarande utnyttjas för upplysande och rådgivande föredrag.

Vid bedömandet av dessa tre alternativ måste man hålla i minnet, att det stora flertalet av Sveriges lantbrukare och trädgårdsodlare bruka mindre enheter och själva deltaga i det dagliga arbetet på fälten och i djurstallarna. De ha därför som regel varken tid eller möjlighet att läsa och tillgodogöra sig innehållet i specialpublikationer, utan deras läsning omfattar i de flesta fall endast den dagliga tidningen samt en eller annan facktidsskrift. Det mest effektiva sättet för upplysningsnämnden att uppnå den önskade kontakten med den stora massan lantbrukare och trädgårdsodlare är därför utan tvivel att söka i ett intimt samarbete med dagspressen och den redan befintliga fackpressen. Möjligheterna för nämnden att uppnå denna kontakt genom en egen tidskrift, som ytterligare skulle öka antalet facktidsskrifter på lantbrukets och trädgårdsodlingens områden, synas däremot vara tämligen små. Redan denna omständighet talar mycket bestämt emot en lösning enligt alternativ 1 eller 2 och för en lösning enligt alternativ 3. Även en granskning av kostnaderna i de olika fallen lämnar samma resultat.

De kostnader för statsverket, som en lösning enligt alternativ 1 skulle medföra, äro omöjliga att beräkna, då varje sådan beräkning förutsätter en korrekt uppskattning av antalet prenumeranter. Utredningen vill icke förneka, att det kan finnas 25 000 lantbrukare och trädgårdsmästare, som hysa ett sådant intresse för försöksverksamheten och dess resultat, att de skulle prenumerera på denna tidskrift. Trots detta anser utredningen icke, att man bör räkna härmed. Det är i någon mån belysande, att en vad innehåll och utstyrelse beträffar så förnämlig facktidsskrift som Lantmannen—Svenskt Land ej har större upplaga än cirka 10 000 exemplar

trots att prenumerationsavgiften satts så lågt som 12 kronor för år. Den avgörande invändning, som utredningen har att göra mot alternativ 1 är emellertid, att upplysningsnämnden med denna tidskrift som sitt enda organ ej blir i stånd att fylla sin uppgift. Även om det skulle visa sig möjligt att samla 25 000 prenumeranter, skulle detta innebära, att blott omkring 8 procent av landets jordbrukare regelbundet läste denna tidskrift. Man kan vidare utgå från, att dessa 25 000 jordbrukare uteslutande vore att söka bland de mera vakna och intresserade, som redan med de möjligheter, som nu stå dem till buds, noga följa forskningens och försöksverksamhetens framsteg. Upplysningsnämnden bör emellertid i första hand söka nå kontakt med den stora massan lantbrukare och trädgårdsodlare.

Utredningen vill i detta sammanhang även anmäla, att, enligt vad utredningen erfarit, Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund planerar att utgiva en populärt hållen jordbruksvetenskaplig tidskrift, huvudsakligen baserad på referat av svenska och övriga nordiska forsknings- och försöksanstalters publikationer. Även om denna tidskrift i första hand är avsedd för förbundets medlemmar, torde dock möjligheter för andra intresserade att prenumerera på tidskriften komma att förefinnas. Behovet av en statlig tidskrift av den i alternativ 1 föreslagna arten minskas härigenom ytterligare.

En tidskrift av det slag, som avses i alternativ 2, skulle kanske vara tänkbar, om man kunde finna någon godtagbar utväg att täcka de med tidskriftens tryckning och distribution förenade kostnaderna. Utredningen har emellertid icke lyckats därmed. Man kan, som redan anförts, icke räkna med att samtliga landets lantbrukare och trädgårdsodlare frivilligt skulle prenumerera på tidskriften även om prenumerationsavgiften skulle kunna sättas så lågt som 1 krona per år eller lägre. Att utdela tidskriften gratis måste likaså anses uteslutet, ej minst av den anledningen att trycksaker, som erhållas utan kostnad, ofta betraktas med en viss misstro. Den enda möjliga lösningen skulle vara att utsända tidskriften såsom ett medlemsblad till samtliga medlemmar i hushållningssällskapen och samtidigt höja sällskapens medlemsavgifter med det belopp, som bleve erforderligt för att täcka upplysningsnämndens kostnader för tidskriftens tryckning och distribution. Denna utväg är icke tilltalande, och hushållningssällskapsutredningen ansåg sig även böra bestämt avvisa densamma.

En lösning enligt alternativ 3 skulle kunna genomföras utan andra kostnader för statsverket än de, som bliva erforderliga för upplysningsnämndens verksamhet. Några kostnader för tryckning och distribution av tryckalster komma sålunda icke i fråga. De regelbundet utkommande sammanfattningarna av försöksanstalternas resultat skulle, införda i en bilaga till Jordbrukarnas Föreningsblad, nå ut till så gott som samtliga landets jordbrukare, ty denna tidning har för närvarande en upplaga av 325 000 exemplar. Upplysningsnämnden skulle vidare svara för att innehållet i de artiklar och notiser, som utsändas till fack- och dagspressen, vore objektivt riktigt och i överensstämmelse med de senaste försöksresultaten. Utredningen anser sig därför böra förordna en lösning enligt de i alternativ 3 uppdragna grundlinjerna.

Utredningen har emellertid funnit, att upplysningsnämnden även i detta fall lämpligen borde utgiva en egen publikation, nämligen en årsbok. I

denna årsbok skulle framläggas en samlad översikt över under det gångna året framkomna forsknings-, försöks- och provningsresultat. Även om utredningen förutsätter, att den föreslagna bilagan till Jordbrukarnas Föreningsblad utformas så, att den utan svårighet kan fränskiljas tidningen och förvaras separat, kan man knappast räkna med, att den kommer att bevaras — än mindre häftas eller bindas — i någon större utsträckning. Mycket av det som stått att läsa i bilagan är därför bortglömt vid de tillfällen, då man bäst skulle haft behov därav. En årsbok skulle därför såsom uppslagsbok kunna fylla en stor uppgift, och på ett utmärkt sätt komplettera de upplysningar, som lämnas i fackpress och radioföredrag.

Utredningens förslag innebär sålunda, att försöksverksamhetens upplysningsnämnd redigerar dels en bilaga till Jordbrukarnas Föreningsblad, dels en årligen i februari eller mars månad utkommande årsbok. Nämnden skall dessutom träda i förbindelse med dagspressen och till dennas förfogande ställa aktuella artiklar berörande olika jordbruks- och trädgårdsfrågor.

Utredningen har beträffande möjligheterna att få en överenskommelse till stånd med Sveriges lantbruksförbund rörande utgivande av ifrågavarande bilaga och årsbok anfört.

Enligt vad utredningen inhämtat, är lantbruksförbundets tidskriftsaktiebolag såsom utgivare av tidningen Jordbrukarnas Föreningsblad berett att sluta en överenskommelse med en försöksverksamhetens upplysningsnämnd av innebörd, att bolaget åtager sig att utan ersättning från nämndens sida en gång i månaden utöka Jordbrukarnas Föreningsblad med en, eventuellt två sidor, löst isatta i tidningen i form av en bilaga. Dessa sidor skulle helt ställas till upplysningsnämndens förfogande och företrädesvis disponeras för de sammanfattningar, som det skulle åligga försöksinstitutioner m. fl. att insända till nämnden. I den mån utrymmet det tillåter skulle även sammanfattningar av i utlandet, speciellt i de nordiska länderna, erhållna försöksresultat kunna medtagas på sidan.

Sidan skall vara lös eller lätt löstagbar och så uppställd, att man genom en enkel vikning kan förvandla den till ett häfte med formatet 25×33 cm. Pagineringen göres genomgående och vid årets slut utgives ett utförligt register. Det bör därför icke erbjuda några svårigheter att bevara dessa sidor och vid årets slut häfta samman dem.

Lantbrukare, trädgårdsodlare och andra intresserade, vilka ej äro anslutna till jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse och sålunda ej erhålla Jordbrukarnas Föreningsblad, skola beredas tillfälle att för en ringa kostnad abonnera på sidan, som för dessa abonnenters räkning skulle kunna tryckas på ett bättre papper. Kostnaderna för dessa abonnenter skulle kunna ytterligare nedbringas i det fall abonnemang tecknades genom någon facksammanslutning, som kunde åtaga sig att distribuera sidan såsom bilaga till sammanslutningens officiella organ.

Årsboken överlämnas av upplysningsnämnden i manuskript kostnadsfritt till Lantbruksförbundets Tidskriftsaktiebolags förlag, som svarar för bokens tryckning och distribution. Försäljningspriset må ej sättas högre än att det vid normal försäljning täcker förlagets självkostnader. Dessa förhållanden böra givetvis regleras genom avtal mellan upplysningsnämnden och förlaget.

Angående upplysningsnämndens förhållande till pressen har utredningen anfört följande.

Den på lantbruket och dess binärningar samt på trädgårdsodlingen inriktade fackpressen har en betydande omfattning. Många dagliga tidningar upplåta även sina spalter för tekniska artiklar och notiser i lantbruks- och trädgårdsfrågor. I vissa fall äro dessa artiklar sammanförda till lantbrukssidor, vanligen införda på bestämda veckodagar, i andra fall intagas de mera oregelbundet. De större facktidskrifterna samt ett par större dagliga tidningar erhålla sitt material i form av originalartiklar från sina medarbetare, som i stor utsträckning utgöras av försöksmän, bundna till de statliga eller statsunderstödda försöksanstalterna. Det material, som inlutit i de mindre tidningarna var tidigare av rätt blandad beskaffenhet. En avsevärd förbättring har där kunnat förmärkas under senare år. Detta torde huvudsakligen sammanhänga med att dessa tidningar numera hämta större delen av sina artiklar från Lantbrukets presstjänst och Jordbrukets notisbyrå.

Lantbrukets presstjänst är det verkställande organet för den år 1937 på initiativ av de centrala jordbruksorganisationerna och i samförstånd med Sveriges tidningsutgivareförening bildade Lantbrukets pressupplysningsnämnd. Nämndens uppgift är att planlägga och övervaka distributionen av tidningsartiklar i lantbruks- och trädgårdsfrågor till fack- och dagspressen. I nämnden ingå såsom ledamöter representanter för Sveriges lantbruksförbund, hushållningssällskapens ombuds förvaltningsutskott och Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund, byråchefen för undervisningsärenden i lantbruksstyrelsen samt en representant för Sveriges tidningsutgivareförening. Nämndens verksamhet finansieras förutom genom inflytande abonnemangsavgifter av medel tillskjutna av Sveriges lantbruksförbund. Lantbrukets presstjänst räknade år 1941 65 tidningar såsom fasta abonnenter och antalet utsända artiklar och notissammanställningar uppgick till 192.

Jordbrukets notisbyrå upptog år 1935 den tidigare av tidskriften Svenskt Land bedrivna distributionen av artiklar i jordbruksfrågor. Byrån drives av ett för ändamålet bildat aktiebolag och verksamheten finansieras genom inflytande avgifter och bidrag från vissa firmor. Under år 1941 abonnerade 84 tidningar på artiklar och notiser från byrån. Antalet distribuerade artiklar och notiser uppgick samma år till 204, och varje artikel var i medeltal införd i 24 tidningar.

Såväl Lantbrukets presstjänst som Jordbrukets notisbyrå ha upptagit sin verksamhet för att avhjälpa rådande missförhållanden. Vid bifall till utredningens förslag att inrätta en försöksverksamhetens upplysningsnämnd ha grunderna för dessa missförhållanden definitivt undanröjts. Det synes utredningen därför önskvärt, att överenskommelser kunde träffas mellan upplysningsnämnden å ena sidan och Lantbrukets presstjänst samt Jordbrukets notisbyrå å andra sidan av sådan innebörd, att upplysningsnämnden helt finge svara för upplysningsverksamheten i vad den rör resultatet från forsknings-, försöks- och provningsverksamheten. Utredningen är emellertid angelägen understryka, att denna utredningens önskan icke dikteras av någon kritik av det sätt, på vilket Lantbrukets presstjänst och Jordbrukets notisbyrå skött sina uppgifter. Tvärtom ha båda dessa organ gjort en för lantbruket mycket gagnande insats. Ut-

redningens önskan bottenar sålunda i dess strävan att på ett sådant sätt organisera och koordinera försöksanstalernas upplysningsverksamhet, att forsknings- och försöksanstalerna bliva delaktiga av denna verksamhets ledning. Samtidigt önskar dock utredningen framhålla, att man endast genom denna anordning kan uppfylla det enligt utredningens mening oavvisliga kravet, att upplysningsverksamheten helt frigöres från beroendet av bidrag från firmor och andra, i vilkas ekonomiska intresse det kan ligga att leda utvecklingen i viss, för dem fördelaktig riktning. Då åtgärder redan tidigare vidtagits för att frigöra forsknings-, försöks- och provningsverksamheten på lantbrukets och trädgårdsskötselns områden från beroendet av dylika bidrag, fordrar konsekvensen att även den verksamhet, som har till uppgift att bland allmänheten sprida kännedom om verksamhetens resultat, frigöres härifrån.

I fråga om kostnaderna för nämndens verksamhet har i betänkandet anförts.

Utredningen har ansett, att samtliga de med försöksverksamhetens upplysningsnämnds verksamhet förenade kostnaderna böra täckas med bidrag av statsmedel. Det belopp, som erfordras härför, har utredningen beräknat sålunda:

Arvoden och reseersättningar åt nämndens ledamöter	4 000	
Löner:		
sekreterarens grundlön	12 000	
kontorsbiträdets grundlön	3 600	
dyrtidstillägg	3 400	19 000
Författarhonorar		10 000
Lokalhyra		2 000
Telefon, telegram, porton		1 500
Skrivmaterial		1 000
Tidskrifter och annan litteratur		500
Tidningskontroll, prenumeration och klipp		5 000
Resor och representation		3 000
Oförutsett		1 000
		<u>47 000</u>
Avgår från tidningarna inflytande ersättning för artiklar och notiser		10 000
		<u>Kronor 37 000.</u>

Förutom detta årliga anslag erfordras för anskaffning av möbler och andra inventarier ett engångsanslag, som utredningen beräknat till 10 000 kronor.

Försöksverksamhetens upplysningsnämnd bör börja sin verksamhet vid ett årsskifte, om möjligt redan vid årsskiftet 1943/44. Vid denna tidpunkt bör organisationen vara fullt klar och tjänstemännen tillsatta. Utredningen räknar sålunda med att nämndens ledamöter förordnas från den 1 juli 1943 och att tjänstemännen tillsättas från den 1 oktober samma år. Årskostnaderna för budgetåret 1943/44 kunna sålunda, med undantag för posten »arvoden och reseersättningar åt nämndens ledamöter», vilken bör upptagas till oförändrat belopp, sättas till 3/4 av de ovan beräknade

eller (4 000+24 750=) 28 750 kronor. Härtill kommer engångsanslaget för anskaffning av möbler m. m. å 10 000 kronor, varför det totala anslagsbehovet för detta budgetår uppgår till 38 750 kronor.

Utredningen har angående upplysningsnämndens samarbete med radion anfört följande.

Såsom redan påpekats, förutsätter utredningen, att försöksverksamhetens upplysningsnämnd vid sidan av sin genom bilagan till Jordbrukarnas Föreningsblad och årsboken samt genom till fack- och dagspress distribuerade artiklar förmedlade upplysningsverksamhet även skall beredas möjlighet att utnyttja radion för sina syften. Redan år 1926 började man här i landet att i radions program inlägga regelbundet återkommande föredrag i jordbruks- och trädgårdsfrågor. Under de första åren möjliggjordes dessa föredrag genom anslag från enskilt håll. Allt sedan Aktiebolaget Radiotjänst år 1928 började sin verksamhet, har detta bolag svarat för samtliga med dessa föredrag förenade kostnader. Programmen uppgjordes under åren 1928—1935 av en kommitté, bestående av generaldirektören E. Insulander, byråchefen G. von Zweigbergk och byrådirektören N. Sonesson. Sedan år 1936 fastställas programmen av Radiotjänsts föredragsavdelning efter hörande av en särskild nämnd. För föredragen äro anslagna 20—30 minuter per vecka, vanligen förlagda till tiden mellan kl. 9.10 och 9.40 på söndagsmorgnarna. Dessutom har vid enstaka tillfällen den programpunkt, som utsändes kl. 19.15—19.30, upptagits av lantbruks- och trädgårdsfrågor.

Om radion skall få den betydelse för upplysningsverksamheten, som den borde ha och vartill alla förutsättningar finnas, är det ofrånkomligt att större utrymme beredes för upplysande föredrag berörande lantbruk och trädgårdsodling. Ett gott föredöme erbjuder här förhållandena i Danmark, där man för detta ändamål förfogar över i genomsnitt en timma per vecka, fördelad på två kortare föredrag, vanligen förlagda till söndagsmorgnarna och onsdagseftermiddagarna, direkta utsändningar eller grammofonupptagningar från möten och utställningar, reportage och en lantbrukets radiobrevlåda. För programpunkternas utformning svarar »Landbrugets Radioudvalg», i vilket de mest betydande fackliga och ideella sammanslutningarna på lantbrukets område äro representerade.

Utredningen kan väl förstå, att det måste vålla stora svårigheter att ordna radions föredragsverksamhet på ett sådant sätt, att olika lyssnarekategoriers skiftande intressen bliva tillgodosedda. Lantbruksföredragen äro till sin natur sådana, att de knappast ha något intresse för andra lyssnare än lantbrukare och trädgårdsmän. Trots detta synes det ej obilligt att begära, att man för dessa föredrag anslöge mera tid än för närvarande. Vårt lantbruks utveckling borde vara en angelägenhet, som ej endast under nu rådande exceptionella utan även under mera normala förhållanden berörde hela vårt folk. Utredningen vill därför föreslå, att utöver den nu vanliga utsändningen på söndagsmorgnarna ytterligare 15—20 minuter per vecka, förslagsvis förlagda till tiden närmast före dagsnyheterna kl. 19 onsdagar eller torsdagar, anslås för lantbruksföredrag. Förutom föredragen vore det även önskvärt, att man i ökad omfattning ordnade med reportage från försöksanstalternas verksamhet.

Det bleve givetvis betydligt enklare att på ett tillfredsställande sätt ordna upplysningsverksamheten genom radion, om ett i den offentliga

diskussionen framfört förslag att tvenne olika program skulle utsändas parallellt kunde realiserats.

Beträffande uppgörandet av programmen finner utredningen i stort sett den nuvarande anordningen lämplig. Dock måste man förutsätta, att försöksverksamhetens upplysningsnämnd blir representerad i den nämnd, som utarbetar programförslagen. Man skulle även kunna tänka sig, att denna nämnds uppgifter helt övertoges av upplysningsnämnden. Då man emellertid måste räkna med, att radioföredragen även komma att behandla frågor, som icke falla inom upplysningsnämndens egentliga arbetsområde, synes ett sådant arrangemang vara mindre lämpligt. Å andra sidan är det nödvändigt, att upplysningsnämnden beredes tillfälle att påverka programmens utformning. Nämnden skall sålunda ha möjlighet att i radion med korta referat fästa uppmärksamheten på nyutkomna försöksmeddelanden, viktigare frågor böra behandlas i radioföredragen samtidigt som de behandlas i de artiklar, som nämnden distribuerar till pressen, kort sagt, den muntliga och den skriftliga framställningen måste samordnas. Båda verksamhetsgrenarna komma härigenom att vinna i effektivitet.

Utredningen får sålunda i fråga om radions utnyttjande för upplysningsverksamheten, utan att framlägga några detaljerade förslag, dels uttrycka den förhoppningen, att det skall visa sig möjligt att inom radioprogrammens ram anslå mera tid åt föredrag i lantbruks- och trädgårdsfrågor ävensom andra därmed jämförliga programslag, dels förorda, att försöksverksamhetens upplysningsnämnd beredes tillfälle att medverka vid planläggningen av dessa programpunkter.

Beträffande upplysningsnämndens verksamhet för anskaffande av filmer har utredningen anfört.

Ljusbilden och filmen ha sitt största värde som hjälpmedel vid den av hushållningssällskap, skolor och andra lokalt verksamma organ bedrivna upplysningsverksamheten. På upplysningsnämndens lott faller här att tillse, att ljusbildserier och filmer, som på ett överskådligt sätt belysa försöksverksamhetens framsteg, ställas till dessa organs förfogande. Upplysningsfilmen kan emellertid med största fördel användas även för annan upplysningsverksamhet än den nämnden företräder. Framställningen av ljusbilder och filmer förutsätter vidare speciell sakkunskap. Av dessa anledningar finner utredningen det lämpligast att upptagningen av filmer och framställningen av ljusbildserier anförtros åt ett särskilt organ. Utredningen förutsätter dock att detta organ i frågor, som beröra upplysningsnämndens verksamhetsområde, inleder samarbete med nämnden. Ett sådant organ finnes redan i Lantbruksförbundets Tidskriftsaktiebolags underavdelning Lantbruks- och skogsbruksfilm, organiserad i samarbete med föreningen Lantbruks- och skogsbruksfilm.

Lantbruks- och skogsbruksfilm har under åren 1941—42, delvis med bidrag från staten och enskilda, inspelat ett 20-tal filmer och färdigställt ett 20-tal ljusbildserier. Såväl filmen som ljusbilderna äro framställda i naturliga färger. Lantbruks- och skogsbruksfilm har även under uppläggning ett omfattande bildarkiv, belysande den svenska lantbrukshushållningen.

Enligt vad utredningen erfarit, ha filmerna och ljusbilderna redan nu, trots den korta tid som verksamheten bedrivits, blivit mycket utnyttjade och uppskattade av hushållningssällskap, skolor, lantbruksklubbar och

andra inom lantbruket verksamma sammanslutningar. Den verksamhet, som Lantbruks- och skogsbruksfilm bedriver, måste emellertid kraftigt utökas om filmen och ljusbilden skola få den användning inom upplysningsverksamheten och undervisningen som de förtjäna. En sådan utveckling torde emellertid ej vara möjlig med mindre staten lämnar verksamheten understöd av helt annan storleksordning än den hittills utgående. Hushållningssällskapen och skolorna kunna nämligen ej bära de höga uthyrnings- och försäljningsavgifter, som skulle bliva nödvändiga, därest man skulle vara nödsakad att med dessa avgifter täcka samtliga kostnader för undervisningsfilmernas och ljusbildernas framställning och distribution.

Yttrandena.

De av utredningen framlagda förslagen ha i allmänhet vunnit anslutning i de avgivna yttrandena. Lärarrådet vid lantbrukshögskolan har emellertid avstyrkt förslaget. Reservation har dock anförts av tre ledamöter i lärarrådet. I vissa yttranden har — under hänvisning till ett förslag om inrättande av ett jordbruksvetenskapligt råd — ifrågasatts om icke detta förslag borde föranleda en fortsatt utredning i syfte att på lämpligt sätt samordna det föreslagna jordbruksvetenskapliga rådet med den nu förordade upplysningsnämnden. Från vissa håll har förordats, att de skilda forskningsinstitutionerna själva borde envar inom sitt område handhava ifrågavarande upplysningsverksamhet eller ock att densamma överlåtes på lantbruksstyrelsen eller lantbruksakademien. I några yttranden har uttalats tvekan om den av utredningen föreslagna upplysningsnämndens sammansättning vore den lämpligaste. Man har härvid förordat en större nämnd, där de skilda intressen, som berördes av upplysningsverksamheten, kunde bliva representerade. I åtskilliga yttranden har ifrågasatts huruvida den föreslagna publiceringen av upplysningsmaterialet vore den mest tillfredsställande. Det har i anslutning härtill i vissa yttranden förordats, att en särskild tidskrift skulle utgivas för publicering av materialet eller ock att detta uppdelades på skilda tidskrifter allteftersom detsamma hänförde sig till olika verksamhetsgrenar inom jordbruket såsom åkerbruk, kreatursskötsel och trädgårdsskötsel. Ur yttrandena i övrigt må här återgivas följande.

Statskontoret har anført bland annat.

Redan under normala förhållanden skulle förslaget ha mött mycket stora betänkligheter, enär den verkställda utredningen icke ådagalagt behovet av nya kostnadskrävande åtgärder på förevarande område. I nuvarande läge måste statskontoret fördenskull bestämt avstyrka detsamma. Ifrågavarande upplysningsverksamhet bör nämligen enligt statskontorets mening liksom hittills utan stöd av statsmakterna tillgodoses av de bestående organisationerna, varvid emellertid lantbrukets pressupplysningsnämnd lämpligen bör kompletteras med en representant för försöks- och forsk-

ningsverksamheten och en för trädgårdsodlingen. Det erbjudande, som lämnats från lantbruksförbundets tidskriftsaktiebolag om tryckning av bilaga till jordbrukarnas föreningsblad borde kunna utnyttjas av de båda nu förefintliga pressorganen likaväl som av en nyinrättad upplysningsnämnd. Det torde för övrigt föreligga så mycket mindre skäl för statsmakterna att ingripa i berörda enskilt organiserade upplysningsverksamhet, då genom utredningen klarlagts, att någon anmärkning icke kunnat riktas mot det sätt, varpå lantbrukets presstjänst och jordbrukets notisbyrå under sin fleråriga tillvaro hittills fullgjort sina uppgifter. Därest emellertid farhågor skulle finnas för att verksamheten på något sätt skulle bliva beroende av bidrag från enskilda firmor, lärer möjlighet finnas att i samband med beviljande av bidrag till en särskild pressombudsman för redigering av berörda bilaga till jordbrukarnas föreningsblad erhålla kontroll över verksamheten.

Lantbruksstyrelsen har anfört bland annat.

Med avseende å här framlagda förslag angående inrättandet av en försöksverksamhetens upplysningsnämnd får lantbruksstyrelsen till en början erinra om ett av professorerna vid lantbrukshögskolan G. H. Flodkvist och H. G. Lundegårdh nyligen framlagt förslag om inrättande av ett jordbruksvetenskapligt råd. I utlåtande över detta förslag har lantbruksstyrelsen förordat en utredning i ämnet.

Det jordbruksvetenskapliga rådets huvudsakliga uppgift skulle enligt förslaget vara att för den enskilde jordbruksforskaren och försöksledaren underlätta och möjliggöra kontakten med och kännedomen om arbetet inom sådana forskningsområden, som ligga vid sidan om de egna arbetsuppgifterna, samt att verka för en rationellare planläggning och arbetsfördelning mellan jordbruksforskningens olika verksamhetsgrenar. Den här föreslagna försöksverksamhetens upplysningsnämnd åter skulle ha till uppgift att bland den stora allmänheten sprida kännedom om och nyttiggöra genom jordbruksforskningen vunna resultat och rön. Det synes lantbruksstyrelsen uppenbart, att det föreslagna jordbruksvetenskapliga rådet och försöksverksamhetens upplysningsnämnd ha ett påtagligt samband sinsemellan, i det att båda dessa institutioner skulle avse att på visst sätt sammanföra och koordinera verksamheten inom olika områden av jordbruksforskningen, låt vara med i viss mån olika syften. Det har vid angivna förhållanden för lantbruksstyrelsen framstått såsom naturligt, att en samorganisation skulle kunna ske av båda dessa uppgifter. Lantbruksstyrelsen finner sig därför böra här föreslå att, innan positiva åtgärder vidtagas för förverkligandet av dessa förslag, utredning verkställs, huruvida icke båda dessa uppgifter skulle kunna sammanföras och uppdragas åt ett enda för ändamålet särskilt upprättat organ.

Bedömes emellertid det nu framlagda förslaget om upprättandet av en försöksverksamhetens upplysningsnämnd enbart för sig, så kan lantbruksstyrelsen för sin del i huvudsak biträda vad utredningsmannen föreslagit i fråga om upplysningsnämndens arbetsuppgifter och organisation. Förslaget synes innebära en ur kostnadssynpunkt godtagbar lösning och torde kunna försöksvis genomföras och prövas. Vissa erinringar synas emellertid böra göras. Några särskilda författarhonorar till utomstående synes man som regel icke böra räkna med. Det av utredningen beräknade beloppet, 10 000 kronor, till författarhonorar synes därför vara alltför högt tilltaget och torde kunna reduceras till ett betydligt lägre belopp.

Det beräknade engångsanslaget å 10 000 kronor för anskaffande åt nämnden av möbler och andra inventarier synes väl högt och torde kunna nedprutas med några tusen kronor. Även de beräknade årliga omkostnaderna synas i vissa fall väl höga.

Inom lantbruksstyrelsen har *skiljaktig mening* uttalats av tjänsteförrättande byråchefen Sonesson, vilken ansett sig icke kunna förorda tillsättandet av den föreslagna upplysningsnämnden. Enligt byråchefen Sonessons mening talade däremot starka skäl för att en allsidig, förutsättningslös utredning verkställdes för att undersöka förutsättningarna för ett för landets hela forsknings-, försöks- och provningsverksamhet på jordbrukets, trädgårdsnäringens, mejerihanteringens och jordbruksteknikens områden avsett koordinerande organ med uppgift att organisera och övervaka den statliga och statsunderstödda verksamheten på dessa områden och denna verksamhets rationella anknytning till nämnda näringars praktiska behov.

Lärarrådet vid lantbrukshögskolan har anfört i huvudsak följande.

Enligt lärarrådets mening är den föreslagna upplysningsnämnden mindre ändamålsenlig, framför allt därför att den av nämnden bedrivna upplysningen lätt kan få en prägel av statlig auktorisation över sig. Med det ringa antal medlemmar, som skulle äga säte och stämma i nämnden, kan det icke bli möjligt att få de olika intressena avvägda på ett riktigt sätt. Man har därför anledning att befara en viss ensidighet i nämndens uppfattning, särskilt i sådana frågor som kunna vara föremål för meningsbrytningar. Även i den till jordbrukarnas och trädgårdsodlarnas breda lager riktade upplysningen böra olika uppfattningar ha möjlighet att komma till uttryck, och det vore farligt, om allmänheten bibringades den uppfattningen, att den statliga upplysningsnämnden ansvarade för riktigheten av de resultat, som utlämnas till allmänheten. Slutligen skulle det för den vetenskapliga forskningen vara synnerligen allvarligt, om nämnden skulle få något som helst inflytande på den omfattning, i vilken resultaten av forskningsarbetet bringas till jordbrukarnas och trädgårdsodlarnas kännedom. I detta avseende är den nu rådande friheten en oskattbar tillgång, vars förlust icke skulle kunna uppvägas av den intensifiering av upplysningsverksamheten, som skulle bli resultatet av nämndens arbete.

Jämte dessa erinringar av principiell art mot den föreslagna nämnden kunna även andra invändningar göras mot den verksamhet, som nämnden i första rummet skulle utöva. Huvudarbetet skulle tydligen komma att bestå uti att sprida de nya resultaten av jordbruksforskningen till de vidaste kretsar. Lärarrådet vill erinra om att de försöks- och forskningsresultat, som avses, i regel endast täcka mycket små områden av jordbrukets vittfamnande kunskapsfält, och det är ingalunda alltid säkert, att författarna till de vetenskapliga meddelandena eller försöksberättelserna ha möjlighet att inpassa de nya resultaten i deras jordbruksekonomiska sammanhang och ge generella råd angående deras tillämpning. Därtill må framhållas, att även om vissa försöksresultat äro av sådan natur, att de omedelbart böra delgivas en bredare publik, torde den stora massan av jordbrukare oftast ha större behov av att få del av den stora fond av erfarenhet och kunskaper, som samlats sedan många år tillbaka.

Det kan också ifrågasättas, om det verkligen föreligger ett behov av att sprida alla forskningens och försöksverksamhetens resultat till alla Sveriges jordbrukare, såsom fallet skulle bli enligt utredningens förslag. Jordbrukare i Norrland ha sålunda föga intresse av försöksresultaten rörande sockerbetsodlingen, och omvänt ha sydsvenska jordbrukare föga nytta av försöksresultaten rörande norrländsk vallodling. Det torde icke heller vara lämpligt att i en enda serie samla resultaten från både jordbrukets och trädgårdsodlingens forsknings-, försöks- och provningsverksamhet. De två grupper av yrkesutövare, det här gäller, arbeta väsentligen oberoende av varandra och ha endast sällan intresse av försöksverksamheten inom båda områdena; trädgårdsodlarna ha i regel icke intresse av resultaten av försöksverksamheten på husdjursskötselns eller mejerihanteringens område, för att taga ett exempel.

Vad som här framhållits rörande artiklarna i bilagan till Jordbrukarnas Föreningsblad, gäller i viss utsträckning även om den av utredningen föreslagna årsboken. Lärarrådet vill dock framhålla, att det kunde vara av stor betydelse, om man i en årligen utkommande publikation, en årsbok, lämnade en samlad översikt över försöksverksamhetens resultat i form av korta, sakliga referat. Men en sådan årsbok torde i främsta rummet rikta sig till lantbrukslärare och konsulenter, så att genom dessa de nyvunna resultaten skulle kunna föras ut till jordbrukare och trädgårdsodlare. En publikation av nu antytt slag torde emellertid bäst kunna utgivas av en institution med ett något så när fullständigt jordbruksbibliotek, och sannolikt är Lantbruksakademien den institution, som ligger närmast till för att göra detta arbete.

Upplysningsnämnden skulle vidare ha att till fack- och dagspressen förmedla notiser och populära artiklar i jordbruks- och trädgårdsfrågor, d. v. s. den skulle övertaga det arbete, som numera utföres av Lantbrukets presstjänst. Enligt lärarrådets mening torde den enklaste lösningen vara att främja den nuvarande presstjänsten genom att öka dess möjligheter att få sina artiklar spridda till ett så stort antal tidningar som möjligt och samtidigt tillse, att dess verksamhet utvidgades till att omfatta även trädgårdsodlingen. I lantbrukets pressupplysningsnämnd, som utövar ledningen av den nuvarande presstjänstens verksamhet, ingår som ledamot byråchefen för undervisningsärenden i lantbruksstyrelsen, och styrelsen har därför möjlighet att genom sakkunnig ämbetsman påverka omfattningen och planläggningen av presstjänstens arbete.

Om det trots de betänkligheter, som rests mot den föreslagna upplysningsnämnden likväl skulle anses lämpligt att inrätta en sådan, måste den för att kunna fylla sin uppgift, enligt lärarrådets mening, ges en mera allsidig sammansättning, än den utredningsmannen föreslagit. En betydande risk finnes eljest för att nämnden kan komma att slå vakt om vissa riktningar, särskilt om dessa äro hävdvunna. Den bör därför genom sina ledamöter äga intim kontakt med olika grenar av den verksamhet, vars resultat skola spridas. I första hand är det av vikt, att ej blott försöksverksamheten utan även forskningen företrädes i nämnden. Dessutom förordras, att för jordbrukets del både växtodling, husdjursskötsel och mejerihantering bli representerade. Endast om så sker, torde en arbetsduglig nämnd kunna erhållas. Som även provningsverksamheten och trädgårdsodlingen böra vara företrädda, kräves en nämnd av betydligt större storlek än vad utredningsmannen föreslagit. För att nämnden ändå

skall bliva arbetsduglig, bör den uppdelas på sektioner, varigenom en avsevärt större insats kan göras, än som av utredningen ifrågasatts. Detta synes också vara nödvändigt, om verksamheten skall bliva av önskvärd omfattning.

Av anförda skäl anser lärarrådet, att en försöksverksamhetens upplysningsnämnd med den sammansättning och de arbetsuppgifter, som utredningsmannen tänkt sig, icke bör komma till stånd. Skulle så likväl ske bör den organiseras i enlighet med av lärarrådet alternativt angivet förslag. Lärarrådet vill tillstyrka, att åtgärder vidtagas för att publicera dels en årsbok, innehållande korta referat av hela den inom landet bedrivna forsknings- och försöksverksamhetens resultat, dels en tidskrift, förslagsvis månatlig, vars viktigaste uppgift skulle vara att bereda konsulenter och lärare samt intresserade praktici möjlighet att följa utvecklingen på jordbrukets och trädgårdsskötselns område. Till tjänst för de djupa leden av jordbrukare och trädgårdsodlare är det också synnerligen önskvärdt, att den verksamhet som nu bedrivs av Lantbrukets presstjänst utvidgas och intensifieras. Om ytterligare åtgärder anses erforderliga, bör frågan härom bli föremål för förnyad utredning.

Inom lärarrådet har *skiljaktig mening* uttalats av professorerna Flodkvist, Axelsson och Sundelin, vilka ansett att lärarrådets yttrande bort ha samma lydelse som försöksnämndens vid lantbrukshögskolan.

Lantbrukshögskolans försöksnämnd har yttrat bland annat.

I likhet med utredningen anser försöksnämnden, att åtgärder böra vidtagas för spridandet av forskningens och försöksverksamhetens resultat till vidare kretsar av jordbrukets och trädgårdsodlingens utövare, än de som hittills kunnat nås. För detta ändamål synes en särskild upplysningsnämnd erforderlig. Om denna skall kunna fylla sin uppgift, kräves emellertid en mera allsidig sammansättning, än den utredningsmannen föreslagit. För att nämnden skall bliva arbetsduglig, bör den uppdelas på sektioner, varigenom en avsevärt större insats kan göras, än som av utredningen ifrågasatts. Detta synes också vara nödvändigt, om verksamheten skall bliva av önskvärd omfattning. Om hela arbetet skall åvila sekreteraren, såsom utredningsmannen synes ha avsett, torde verksamheten huvudsakligen bliva av expedierande natur. Sekreteraren kan nämligen ej besitta den sakkunskap, som är erforderlig, för att han skall kunna i mera väsentlig grad taga aktiv del i upplysningsverksamheten. Nämndens sammansättning bör därför ytterligare övervägas, innan utredningsmannens förslag realiserar.

I anslutning till nämndens uppdelning på olika sektioner böra resultaten sammanföras i serier. I främsta hand böra för jordbrukets och trädgårdsodlingens utövare skilda serier uppläggas, vilket gäller både för sammanfattningarna, årsböckerna och pressartiklarna. Dessa tvenne grupper av yrkesutövare arbeta väsentligen oberoende av varandra, varför det övervägande antalet av det ena arbetsområdets resultat äro utan egentligt intresse för verksamheten inom det andra området. Sålunda får det väl anses vara meningslöst att tillhandahålla trädgårdsodlarna de på t. ex. husdjursskötselns eller mejerihushållningens områden framkomna resultaten. Det kan också ifrågasättas, huruvida ej en ytterligare uppdelning är önskvärd, åtminstone för jordbrukets del. Att om varandra införa re-

sultat från skilda grenar av jordbrukets vidsträckta arbetsfält torde sålunda näppeligen kunna anses lämpligt. I varje fall lär det ej kunna ifrågakomma för årsbokens del.

Inom försöksnämnden har *skiljaktig mening* uttalats av professorerna Osvald och Torstensson, som ansett att försöksnämndens yttrande bort ha samma lydelse som lärarrådets.

Lantbruksakademien, som tillstyrkt, att åtgärder i det syfte utredningen avsåge vidtoges, har emellertid angående de framlagda förslagen anfört bland annat följande.

Akademien är icke övertygad om behovet eller lämpligheten av att för nyss angivna uppgifter skapa ett nytt statligt organ. Det förtjänar erinras, att för vissa av de nämnda uppgifterna redan finnas särskilda arbetsorgan, som tillkommit utan statens direkta medverkan. Det synes böra undersökas, huruvida icke på den sålunda inslagna vägen ytterligare framsteg kunna göras. I detta sammanhang önskar akademien anmäla, att akademien är villig att i den utsträckning så kan befinnas lämpligt medverka till en tillfredsställande lösning av berörda spörsmål.

Sedan enligt vad akademien inhämtat fråga uppkommit om inrättande av ett statens jordbruksforskningsråd torde vidare böra övervägas, huruvida icke ett sådant råd — därest det kommer till stånd — lämpligen kunde omhänderhava vissa uppgifter jämväl avseende upplysningsverksamheten på området.

Skulle likväl en särskild statlig upplysningsnämnd anses böra inrättas, synas skäl tala för att dess uppgifter begränsades till anskaffande och färdigställande av för publicering avsett material, under det att den mera ekonomiskt betonade distributionsverksamheten överlätes på andra, redan befintliga organ.

Hithörande spörsmål torde böra underkastas ytterligare överväganden. Härvid synes jämväl böra prövas, huruvida icke den i betänkandet berörda verksamheten borde omfatta även vissa andra forskningsområden, såsom t. ex. skogsbrukets. Lantbruksakademien får sålunda, med tillstyrkande i princip av åtgärder för vidgad popularisering av jordbruksforskningens resultat, föreslå, att frågan om ifrågavarande upplysningsverksamhets organisation och anordnande måtte göras till föremål för fortsatt utredning.

Förvaltningsutskottet hos Älvsborgs läns norra hushållningssällskap har uttalat följande.

Förvaltningsutskottet delar utredningens mening om vikten av att forskningsresultaten snarast bliva praktiskt tillämpade. En publicering i populariserad form av dessa resultat är därför önskvärd. Den givna förutsättningen är dock, att resultaten ägna sig för omedelbar användning av den stora kretsen jordbrukare. Så är emellertid ingalunda alltid fallet. I många fall — framför allt gäller detta den s. k. grundläggande forskningen — ägna sig resultaten närmast som utgångspunkter för fortsatt forskning på området och äro således utan intresse för den praktiska jordbrukaren.

I andra åter, och de äro kanske det stora flertalet, äga forskningsresultaten icke den allmängiltighet, att var och en kan tillgodogöra sig dem. Det behöves, att de förmedlas till den enskilda jordbrukaren genom den

lokala sakkunskap, som våra konsulenter och lantbrukslärare besitta. Först därigenom kan för flertalet jordbrukare bli klart om de bestämda förutsättningar, på vilka forskningsresultaten i regel vila, föreligga vid hans jordbruk och han därför kan tillgodogöra sig nyheten. Beaktas ej detta kan den avsedda vägledningen bliva en otjänst.

Det förefaller förvaltningsutskottet som om utredningen ej tillräckligt beaktat dessa synpunkter.

Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har yttrat i huvudsak följande.

Utskottet vitsordar angelägenheten av att kännedomen om ifrågavarande försöksresultat blir spridd i vidare kretsar, men vill framför allt understryka betydelsen av att dessa resultat publiceras så skyndsamt som möjligt. I åtskilliga fall förringas betydelsen av vunna resultat avsevärt genom att de bli för sent kända. Resultaten av det ena årets gödslingsförsök böra sålunda i sina huvuddrag vara publicerade innan nästa års gödsling planlägges.

De åtgärder utredningen föreslår för försöksresultatens spridning inge emellertid icke utskottet större tilltro. Anordningen med en upplysningsnämnd och tjänstemän, som skola vara så insatta i dessa vitt skilda områden och deras arbete ej blir rent dilettantiskt, blir säkerligen tungrodd och kan i sina verkningar svårligen beräknas. Att Jordbrukarnas Föreningsblad framför övriga pressorgan skulle tillförsäkras rätt till publicering av dessa genom det allmännas verksamhet vunna resultat kan även vara ägnat inge betänkligheter.

För sin del håller utskottet före att den lämpligaste anordningen på nu förevarande område vore, att de olika försöksanstalterna utrustades med sådana personliga och ekonomiska resurser, att en var sattes i stånd att skyndsamt publicera vunna resultat på det sätt som i varje särskilt fall synes lämpligast och effektivast. Härvid borde allt efter omständigheterna anlitas särskilda försöksberättelser, flygblad samt artiklar i den dagliga och fackpressen, varvid Jordbrukarnas Föreningsblad med hänsyn till sin stora spridning synes särskilt värt beaktande.

Styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut har framhållit följande.

Styrelsen inser tillfullo vikten av att alla forsknings-, försöks- och provningsresultat av praktiskt värde snarast möjligt och på ett fullt objektivt sätt bringas till allmän kännedom. Styrelsen anser dock, att detta kan ske fullt effektivt genom att vederbörande institutioner åläggas att ombesörja detta. Härvidlag torde det ej vara lämpligt att inskränka resultatens publicering till en enda tidning utan fastmera att söka nå just den läsekrets, för vilken resultaten kunna anses ha värde. Både för lantbruket och trädgårds-skötseln böra även de pressorgan anlitas, som ha lokal spridning i de områden och de kretsar, för vilka resultaten äro av betydelse.

Styrelsen är ej övertygad om behovet av den av de sakkunniga föreslagna »Försöksverksamhetens upplysningsnämnd», varför styrelsen icke funnit skäl att tillstyrka inrättandet av densamma.

Statens växtskyddsanstalt har gjort följande uttalande.

Ehuru växtskyddsanstalten i princip ansluter sig till de i betänkandet förordade åtgärderna, ställer sig anstalten tvivlande rörande nödvändig-

heten av att för deras realiserande igångsätta en så omfattande och dyrbar apparat som föreslagits. Det torde böra prövas, huruvida icke någon redan befintlig institution — möjligen lantbruksstyrelsens undervisningsbyrå eller lantbruksakademien — skulle kunna övertaga de uppgifter, som enligt betänkandet skulle åvila en särskild nämnd.

Utöver vad nu påpekats torde det finnas anledning till ytterligare överväganden i organisatoriskt hänseende, varför växtskyddsanstalten anser sig böra förordas ytterligare utredning vad beträffar den föreslagna upplysningsverksamhetens organisation.

Liknande synpunkter ha framförts av *statens centrala frökontrollanstalt* samt *styrelsen för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt*.

Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har anfört i huvudsak följande.

Utskottet vill varmt tillstyrka åtgärder för bättre och snabbare bekantgörande av resultaten från de statliga och statsunderstödda forsknings-, försöks- och provningsanstalterna på lantbrukets och trädgårdsskötselns områden i en för det stora flertalet av de berörda praktiska yrkesutövarna lättillgänglig och lättfattbar form. Troligen skulle detta också uppnås på sätt, som utredningen föreslagit. Emellertid synes det utskottet böra övervägas, om icke av finansiella skäl andra vägar också vore framkomliga. Om vederbörande institutioner, som utredningsförslaget förutsätter, åläggas att för åtnjutande av statsbidrag avlämna en kort, populärt avfattad sammanfattning av varje publicerat arbete, torde upplysningsnämndens uppgift bli av ganska enkel, expeditionell natur. Det synes härför icke otänkbart, att detta arbete kunde övertagas av någon av jordbrukets energiskt ledda sammanslutningar, förslagsvis lantbruksförbundet, vars »Föreningsblad» ju utredningen också tänkt som lämpligt publiceringsorgan. Säkerligen skulle då arbetet inom förbundet och dess tidskriftsförlag läggas i förfarna och opartiska händer och den centrala ställning, som förbundet intager i jordbrukets föreningsväsende, vore också en borgen för att dess publiceringsverksamhet skulle röna uppmärksamhet och intresse från lantmännens sida.

Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har anfört i huvudsak följande.

Enligt utskottets mening bör en förbättrad upplysningsverksamhet organiseras så, att de högre undervisningsanstalterna — lantbrukshögskolan och Alnarps trädgårdsinstitut — samt försöksanstalterna — jordbruksförsöksanstalten och statens trädgårdsförsök — erhålla en ledande ställning i upplysningsverksamheten. Huruvida därvid upplysningsverksamheten för jordbruk och trädgårdsskötsel bör skiljas åt och organiseras var för sig, eller om upplysningen på trädgårdsområdet skall anordnas som en filial under en huvudavdelning för jordbruk, vill utskottet lämna därhän. Där emot önskar utskottet starkt framhålla, att det, vad gäller jordbrukets område, är synnerligen önskvärt, att upplysningsverksamheten specialiseras på en avdelning för jordbruksfrågor och en för husdjursfrågor. Först när upplysningsverksamheten givits en sådan specialisering finnes möjlighet för dem, som få i uppdrag att handha denna betydelsefulla verksamhet, att själva kritiskt bedöma det material, de vidarebefordra till allmänheten,

och först genom specialiseringen torde upplysningsorganet bliva kompetent att koordinera olika försöksanstalters verksamhetsresultat.

I konsekvens med vad förut anförts rörande organisationen av en effektiviserad upplysningsverksamhet bör enligt utskottets mening denna verksamhet obetingat förläggas till lantbrukshögskolan, då det gäller jordbruk, och till Alnarps trädgårdsinstitut, då det gäller trädgårdsskötsel. Endast på detta sätt kan upplysningsverksamheten få den direkta kontakt med forskning och försöksverksamhet, som är en grundbetingelse för verksamhetens lyckliga utveckling. Genom sådan förläggning får verksamheten också tillgång till moderna och välutrustade fackbibliotek. Förlägges upplysningsverksamheten på av utskottet nu föreslaget sätt, torde någon för ändamålet särskilt upprättad nämnd ej vara behövlig. Ansvaret för verksamhetens bedrivande borde nämligen i sådant fall åvila respektive högre undervisningsanstalts styrelse.

Sveriges utsädesförening har framhållit bland annat följande.

Rörande sättet för distribution av det av upplysningsnämnden hopbragta materialet ha i betänkandet framlagts och diskuterats tre olika alternativ. Det med alternativ I betecknade förslaget, utgivande av en populärvetenskaplig tidskrift, vilken skulle på vanligt sätt erhållas genom prenumeration, torde knappast kunna leda till det avsedda målet, d. v. s. bekantgörande i möjligast vida kretsar av forsknings- och försöksverksamhetens resultat. Förutsättningarna härför skulle givetvis vara betydligt större vid ett genomförande av alternativ II, utgivande av en mycket populärt hållen tidskrift, vilken huvudsakligen skulle spridas genom hushållningssällskapen och till deras medlemmar. För detta alternativ synas starka skäl kunna anföras. Det enda skäl, som kan anses tala emot detta alternativ, torde vara de härmed förenade kostnaderna, vilka skulle utgå av statsmedel. Tyvärr föreligger i betänkandet ingen beräkning över hur stora kostnaderna skulle bli. Detta förslag synes emellertid böra bli föremål för ytterligare utredning och omprövning, innan det under alternativ III upptagna förslaget godtages och genomföres. Ett genomförande av alternativ II skulle måhända också göra utgivandet av den årsbok, som planerats, överflödigt. Man torde väl nämligen kunna antaga, att åtminstone flertalet av dem, som erhöle den i alternativ II ifrågasatta tidskriften, skulle bevara de till densamma hörande häftena och på så sätt efter hand ånyo kunna taga del av de i tidskriften lämnade upplysningarna.

Sveriges agronom- och lantbruksläreförbund har anförts bland annat följande.

Enligt förbundets mening kan man icke vänta sig några större fördelar av den föreslagna anordningen att distribuera korta sammanfattningar av de senaste försöksresultaten till praktiskt taget alla landets jordbrukare och trädgårdsodlare.

Förbundet finner däremot, att en årligen utkommande publikation (årsbok), som innehåller en samlad översikt av försöksverksamhetens resultat och vilken i främsta rummet riktar sig till lantbrukslärare och konsulenter samt till de mest intresserade och kunniga praktiska jordbrukarna, bör kunna få stor betydelse. Utgivandet av en sådan publikation torde emellertid lantbruksakademien kunna åtaga sig.

Av det arbete, som upplysningsnämnden skulle utföra, återstår alltså förmedlingen av notiser och populära artiklar i jordbruksfrågor till fack-

och dagspressen. För närvarande ombesörjes denna förmedling i första hand av lantbrukets presstjänst, som erhåller ekonomiskt stöd av jordbrukets ekonomiska föreningar. Det torde icke möta några svårigheter att utvidga och intensifiera presstjänstens verksamhet, så att ytterligare åtgärder på området bliva obehövlige. I lantbrukets pressupplysningsnämnd, som utövar ledningen av presstjänstens verksamhet, ingår som ledamot byråchefen för undervisningsärenden i lantbruksstyrelsen, och styrelsen har därför möjlighet att genom sakkunnig ämbetsman påverka omfattningen och planläggningen av presstjänstens arbete. Ehuru årskostnaderna för försöksverksamhetens upplysningsnämnd äro jämförelsevis obetydliga vill förbundet av angivna skäl avstyrka bifall till utredningsmannens ifrågavarande förslag.

Riksförbundet landsbygdens folk har framhållit bland annat följande.

Utredningen konstaterar fullt riktigt, att det föreligger två typer av publiceringsbehov, dels ett behov att framlägga forsknings- och försöksinstitutionernas resultat, och dels behovet av en populär sammanställning av desamma.

Trots att man kan konstatera påtagliga brister, icke minst beträffande överskådligheten, avfärdar utredningen det förstnämnda problemet. Förbundet anser emellertid önskvärt att ett gemensamt organ för detta ändamål förefinnes. Dels föreligger behov för t. ex. konsulenter, lärare m. fl. att i sin dagliga gärning kunna noga följa med utvecklingen på här ifrågavarande områden utan risk för att något går oförmärkt förbi, och dels finns det numera i vårt land ett betydande antal så skolade jordbrukare, att de ha både intresse av och förutsättningar för att följa olika frågors rent vetenskapliga utveckling, om de på ett lämpligt sätt beredas tillfälle därtill. Det är att underskatta den svenska jordbrukarkårens standard, om man bortser från detta. Genom en koncentration av här antydd art minskar man i hög grad behovet av olikartade vetenskapliga publikationer och bör även kunna åvägbringa betydande kostnadsbesparingar.

Lantbruksförbundet har anfört bland annat.

De från forsknings- och försöksanstalterna utkommande publikationerna utgöra primärmaterialet för all populariseringsverksamhet och ha intresse i främsta rummet för vetenskapsmän, försöksmän, konsulenter och lärare samt i mindre utsträckning för skolade jordbrukare. Särskilt för konsulenter, lärare och jordbrukare torde det emellertid bereda stora svårigheter att följa utvecklingen på olika områden, då materialet såsom för närvarande är fallet är splittrat på ett otal publikationer. Det föreligger därför enligt förbundets mening onekligen ett behov av en enhetlig periodisk publikation, som skulle möjliggöra en överblick över de resultat, som av försöksverksamheten etc. nåtts på olika områden. En dylik publikation vore icke avsedd att ersätta de primära försöksberättelserna utan skulle syfta till att ge en allsidig relativt populär orientering över samt sammanfattning av resultaten vid inhemska och utländska försöksanstalter. Genom utförliga hänvisningar i tidskriften till de primära försöksberättelserna skulle olägenheterna av den nuvarande splittringen å ett flertal publikationer väsentligen minskas. En dylik publikation borde kunna bliva en värdefull källa för de personer (konsulenter och lärare m. fl.), som ha till uppgift att bedriva upplysningsverksamhet bland jordbrukarna, men den borde också bliva av stort direkt värde för många jordbrukare. Sve-

riges agronom- och lantbrukslärareförbund planerar visserligen utgivandet av en populärvetenskaplig tidskrift, som skulle kunna tillhandahållas jämväl andra intresserade än förbundets medlemmar, men det kan givetvis ifrågasättas om en dylik på privat initiativ utgiven tidskrift med huvudsakligt ändamål att vara organ för förbundets medlemmar kan bli så utförlig och allsidig samt systematiskt uppställd som är önskvärt. Frågan om utgivande genom statens försorg (exempelvis genom den föreslagna nämnden) av en gemensam publikation för försöks- och provningsverksamheten av ovan berört slag synes därför böra ytterligare övervägas.

Beträffande försöksverksamhetens popularisering genom direkt upplysning av jordbrukarnas flertal anser förbundet i likhet med utredningen, att vid sidan av den betydelsefulla muntliga upplysning, som bedrivs av konsulenter och lärare, denna huvudsakligen bör äga rum genom pressen, radion och filmen. Som förmedlande organ mellan försöksanstalterna och dessa institutioner har utredningen föreslagit, att en särskild statlig upplysningsnämnd skall inrättas.

Publiceringen av det genom nämnden anskaffade och redigerade materialet skall enligt utredningen ske i form av en månadsbilaga till Jordbrukarnas Föreningsblad, genom artiklar till pressen i övrigt samt genom en av Lantbruksförbundets Tidskriftsaktiebolags förlag utgiven årsbok. Denna form synes förbundet ändamålsenlig såväl ur ekonomisk synpunkt som med hänsyn till intresset av att materialet skall få största möjliga spridning bland de praktiska yrkesutövarna.

Weibullsholms växtförädlingsanstalt har yttrat bland annat.

När det gäller att intensifiera och utvidga populariseringen, synes det oss vara av stor betydelse att för samtliga dessa redan förefintliga krafter i propagandans tjänst skapa möjlighet att utan särskilda tidsödande studier av ej sällan omfångsrik originallitteratur lätt kunna inhämta den erforderliga aktuella kunskapen på området. Detta mål synes oss lättast kunna nås genom skapandet av en statsunderstödd refererande tidskrift, förslagsvis benämnd Jordbruket och Trädgårdsodlingen, meddelanden från statens och statsunderstödda forskningsanstalter. Populärt hållna referat av betydelsefulla forsknings- och försöksresultat från statliga och statsunderstödda svenska institutioner skulle införas.

En dylik refererande tidskrift, i vilken för jordbruket och trädgårdsodlingen värdefulla resultat praktiskt taget samtidigt med originaluppsatserna publicerades, skulle utgöra den källa, ur vilken vederbörande kunde ösa.

Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund har framhållit.

Det förefaller förbundet, som om utredningens inställning bottnar i en viss överskattning av bristerna i de nu rådande förhållandena. Visserligen har det förekommit fall, då det förflutit en tämligen lång tid från det ett försök varit avslutat, till dess att resultatet publicerats, men dessa eftersläpningar torde ha berott på vederbörande försöksmäns rent personliga läggning, och bristerna äro därför knappast av den art, att de kunna avhjälpas genom organisatoriska åtgärder. I en del fall, där eftersläpning förekommit, hade måhända en sådan kunnat undvikas redan genom en tämligen blygsam ökning av arbetskrafterna eller av tryckningsanslagen. Även om förbundet sålunda är av den uppfattningen, att bristfälligheterna överdrivits, vill det icke förneka, att vissa förbättringar torde kunna åstadkommas även på

andra sätt än genom en populär tidskrift. Förbundet menar emellertid, att en avsevärd förbättring i dessa hänseenden bör kunna uppnås genom enklare och billigare medel än dem utredningen föreslagit.

Förbundet har den uppfattningen, att den av lantbrukets och trädgårdsodlingens tjänstemän förmedlade upplysningsverksamheten till jordbrukarna och trädgårdsodlarna är den utan jämförelse viktigaste, och att det därför framför allt gäller att göra tjänstemännen skickade till denna sin viktiga uppgift. I överensstämmelse härmed skulle förbundet för sin del vilja uttala, att den viktigaste åtgärd, som f. n. kan företagas, skulle vara att utgiva en populärvetenskaplig tidskrift för lantbruk och trädgårdsodling, i vilken nya resultat kunde framläggas i en kort och lätt tillgänglig form och i vilken också mera sammanfattande framställningar rörande utvecklingen inom olika grenar av jordbruket eller jordbruksforskningen kunde publiceras. En dylik tidskrift skulle måhända behöva uppdelas i två serier: en för jordbrukets och trädgårdens växtodling och en för husdjursskötsel och till denna knutna förädlingsindustrier. Det förefaller, som om den lämpligaste lösningen skulle vara, att denna tidskrift redigerades av en särskild nämnd, i vilken såväl försöksmännen som de tjänstemän vilka äro sysselsatta med upplysningsverksamheten vore representerade. En tidskrift av här angiven art kunde knappast beräknas få en så stor upplaga, att den själv kunde bära alla sina omkostnader, utan statsanslag skulle helt visst vara nödvändigt åtminstone intill dess tidskriften fått en tillräckligt stor spridning.

Vid sidan av denna populära tidskrift kräves det enligt förbundets mening i vårt land en publikation, i vilken den i Sverige utkommande vetenskapliga litteraturen på hithörande områden refereras i allra största korthet rent sakligt. Redigeringen och utgivningen av ett dylikt referatorgan torde emellertid böra uppdragas åt någon av de institutioner eller organisationer, som förfoga över rikhaltiga lantbruksbibliotek. Det synes förbundet, som om det lämpligaste vore, om lantbruksakademien ville åtaga sig denna uppgift.

Sveriges handelsträdgårdsmästarförbund har anfört bland annat följande.

Utredningen har föreslagit, att försöksresultaten skola publiceras i bilaga till en jordbrukaretidning med stor spridning. Med detta bli trädgårdsodlingens behov och önskemål icke tillgodosedda. Även om ett fåtal av de mest intresserade trädgårdsmästarna skulle prenumerera på tidningen i fråga eller eventuellt på den bilaga, som skulle utgivas i särtryck, så vore därmed icke det egentliga syftet nått, nämligen att sprida kännedom om försöksresultaten till den stora massan av trädgårdsodlare i och för omsättning i praktiken. Av förklarliga skäl skulle i en sådan samlad publikation det material, som vore av intresse för trädgårdsodlingen, bliva av ringa omfattning jämfört med rena jordbruksredogörelser, varför dess aktualitet för trädgårdsodlarna ej bleve stor. Man måste därför söka andra utvägar att nå en effektivare spridning av just de försöksredogörelser, som intressera trädgårdsodlarna. För att åstadkomma detta vill förbundet föreslå, att upplysningsnämnden får i uppdrag att kostnadsfritt tillställa inom landet verkamma riksorganisationer på trädgårdsodlingens område, bland annat Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, det material, som kan anses ha betydelse för landets trädgårdsodling. Det skulle då bliva möjligt för respektive organisationer att genom sina tidningsorgan vidarebefordra det värdefulla materialet till samtliga trädgårdsodlare i landet utan extra kostnad för dessa.

Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott har framhållit.

Vad angår resultaten av forsknings- och försöksverksamheten på trädgårdsskötselns område, torde man knappast kunna anse, att förslaget på ett tillfredsställande sätt löst publiceringsproblemet. Det förefaller utskottet mera praktiskt att ej sammanblanda denna publicering med den, som rör det rena jordbruket. Huruvida en liknande uppgörelse som den vilken trädfats med Jordbrukarnas Föreningsblad beträffande jordbrukets försöksverksamhet är möjlig att åstadkomma med någon trädgårdstidning undandraget sig utskottets bedömning. Det torde väl eljest vara möjligt, att Jordbrukarnas Föreningsblad övertog utgivandet av ett särskilt försöksblad rörande trädgårdsskötseln och distribuerade detta till trädgårdsodlarna. Dessa skulle säkerligen vara mera intresserade av en dylik publikation, än av en bilaga till föreningsbladet, i vilken jordbrukets försöksverksamhet blir dominerande.

Södermanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ifrågasatt om ej lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapens ombud borde vara representerade i upplysningsnämnden.

Svenska vall- och mosskulturforeningen har yttrat.

Ledamöterna i försöksverksamhetens upplysningsnämnd böra utses på ett sådant sätt, att anknytning därigenom sker mellan nämnden å ena sidan och lokalt verksamma jordbruksorganisationer ävensom pressen å andra sidan. Därför föreslås, att Kungl. Maj:t endast utser nämndens ordförande, att en ledamot utses av något organ för pressen och att fyra ledamöter utses av hushållningssällskapens ombudsmöte. Sistnämnda ledamöter föreslås utgöras av personer med allsidig läggning, allsidigt intresse för och allsidig erfarenhet i jordbruks- och trädgårdsfrågor, icke av på skilda områden specialiserade personer. De böra alltså besitta nödiga allmänna förutsättningar och disponera erforderlig tid för att effektivt kunna ägna sig åt arbetet. Om specialiserade ledamöter skola utnyttjas, erfordras en mycket större nämnd än den av utredningsmannen föreslagna.

Sveriges utsädesforening har bland annat anfört följande.

Beträffande nämndens sammansättning har i betänkandet diskuterats två alternativ, och har utredningsmannen förordat alternativ II, vilket innebär, att nämnden skulle bestå av ordförande och fem ledamöter, samtliga utsedda av Kungl. Maj:t. Utsädesforeningen är emellertid övertygad om att alternativ I är att föredraga framför alternativ II; enligt alternativ I skulle bland annat de olika forsknings- och försöksanstalterna utse vardera en ledamot i nämnden. Det huvudsakliga skälet mot detta alternativ synes vara, att kostnaderna för nämnden skulle bli relativt stora. Denna farhåga förefaller dock vara överdriven. Om nämndens sammanträden ordnades exempelvis i samband med lantbruksveckan på våren och försöksledaremötet på hösten, skulle dessa för flertalet anstalters del icke föranleda några större extra resekostnader; man synes icke heller under sådana förhållanden behöva förutsätta, att resekostnaderna direkt skulle bestridas med statsmedel. Ett av en sålunda sammansatt nämnd utsett förvaltningsutskott kunde så handlägga löpande ärenden; utgifterna för detta torde ej behöva bli större än för en nämnd, sammansatt enligt alternativ II. Den stora och betydelsefulla fördelen med en nämnd enligt alternativ I skulle vara, att de olika

anstalterna finge tillfälle att direkt deltaga i behandlingen av frågor rörande lämpligaste sättet för ordnandet av ifrågavarande upplysningsverksamhet. Blir nämnden sammansatt enligt alternativ II, måste den inom densamma representerade sakkunskapen till följd av det ringa antalet ledamöter bli starkt begränsad. Med hänsyn till vikten av att erforderlig erfarenhet på olika områden blir företrädd i nämnden vill utsädesföreningen för sin del förordna, att nämnden sammansättes enligt alternativ I.

Skall nämnden, trots de starka skäl, som kunna anföras för alternativ I, likväl erhålla en sammansättning enligt alternativ II, håller föreningen före, att antalet ledamöter i densamma bör ökas, så att forsknings- och försöksverksamheten erhåller mer än två representanter. Med hänsyn till den skiftande arten av denna verksamhet torde minst fem representanter för densamma vara erforderliga, och borde, enligt föreningens mening, en av dessa vara särskilt sakkunnig i fråga om växtförädling samt sort- och andra växtodlingsförsök.

Liknande synpunkter ha framförts av *Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*.

Lantbrukshögskolans styrelse har uttalat bland annat följande.

Vad nämndens organisation beträffar får högskolestyrelsen förordna, att en utökning av antalet ledamöter i nämnden tages under överbägande. Om nämnden skall kunna fylla sin uppgift, kräves nämligen en mera allsidig sammansättning, än den utredningen föreslagit. En betydande risk finnes eljest för att nämnden kan komma att slå vakt om vissa riktningar, särskilt om dessa äro hävdvunna. Den bör därför genom sina ledamöter äga intim kontakt med olika grenar av den verksamhet, vars resultat skola spridas. I första hand är det av vikt, att ej blott försöksverksamheten utan även forskningen företrädes i nämnden.

Beträffande nämndens verksamhet vill högskolestyrelsen framhålla angelägenheten av att forsknings- och försöksresultat ej publiceras genom nämndens försorg på ett för tidigt stadium. Resultatet av en verkställd undersökning kan visserligen i princip ha det största värde, men om det icke utprövats under olika lokala förhållanden, kan skada åstadkommas genom för tidigt publicerande.

Statens informationsstyrelse har ifrågasatt om icke i den planerade nämnden borde insättas en representant för styrelsen. Informationsstyrelsen har beträffande den tillämnade artikeltjänsten framhållit, att för den händelse betalning skulle erläggas för artiklarna endast ett begränsat antal tidningar torde komma att använda materialet. Styrelsen har fördenskull förordat att ej blott abonnerat textmaterial utan även och framför allt gratisartiklar, avsedda för alla tidningar, skulle tillhandahållas. Därigenom komme man säkerligen att nå betydligt längre än på den av utredningen föreslagna linjen.

Västmanlands län hushållningssällskaps förvaltningsutskott har uttalat, att den avgift, som ifrågasatts för de av upplysningsnämnden redigerade artiklarna vore obefogad, ty den inkomst, som beräknades inflyta genom desamma, vore tämligen obetydlig, och de tidskrifter, som ville publicera nämndens material, syntes tjäna nämndens och upplysningsverksamhetens syften.

Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ifrågasatt om den i förslaget angivna personalen bleve tillräcklig för att fylla sin uppgift.

Statskontoret har anfört att de för ändamålet beräknade kostnaderna torde kunna ej obetydligt reduceras. Arvodet till sekreteraren borde skäligen icke fastställas högre än till 10 000 kronor för år i ett för allt. Till kontorsbiträdet borde utgå högst 3 600 kronor för år utan tillägg. Något särskilt årsarvode till ordföranden i nämnden har statskontoret icke funnit påkallat. Expensutgifterna syntes vidare alltför högt tilltagna. Statskontoret har ansett, att goda möjligheter borde finnas att hålla nettoutgifterna inom ramen av ett belopp å 25 000 kronor för år. För engångsanskaffning av inventarier kunde 5 000 kronor anses tillfyllest.

Aktiebolaget radiotjänst har anfört bland annat.

Utredningen föreslår att utrymmet för lantbruksföredragen skall utökas med 15—20 minuter per vecka utöver halvtimmen på söndagsmorgnarna under hänvisning till den stora roll, som jordbruket spelar för vårt land både nu och under mera fredliga förhållanden. Under nuvarande förhållanden har en mindre ökning av sändningstiden ägt rum genom införandet av programpunkten »Meddelanden till landsbygdens befolkning» torsdagar kl. 12.40, en tidpunkt, som sammanfaller med lantbrukarnas middagsrast. För närvarande torde radiotjänst ej kunna ställa någon ytterligare ökning i utsikt, bland annat därför att sedan krigets början sändningstiden minskats med nära två timmar per dag och programmet i mycket högre grad än under vanliga förhållanden upptages av sändningar, som betingats av det rådande krisläget. När fredligare tider återvända är radiotjänst givetvis berett att upptaga hela frågan till förnyad prövning. Det är då också tänkbart, att förutsättningarna för införande av ett dubbelprogram ställa sig gynnsammare, något som kommer att påverka både denna och andra grenar av radiotjänsts verksamhet och möjliggöra ett betydligt ökat antal sändningar av fackbetonad natur.

Om den i utredningen skisserade upplysningsnämnden kommer till stånd, är radiotjänst berett att låta denna nämnd bli representerad i lantbrukskommittén. I likhet med utredningen anser emellertid radiotjänst ej att lantbrukskommitténs uppgifter helt böra övertagas av nämnden.

Ett ganska stort antal av radions lantbruksföredrag publiceras i efterhand på olika håll inom jordbrukspressen. Från radiolyssnare bland jordbrukarna har upprepade gånger till radiotjänst framförts önskemålet att radioföredragen — helt eller i sammandrag — regelbundet skulle publiceras antingen i någon jordbrukstidskrift eller som en självständig publikation. Radiotjänst saknar möjligheter att i egen regi genomföra detta. Om den i utredningen föreslagna bilagan till Jordbrukarnas Föreningsblad kommer till stånd, skulle den enligt vårt förmenande vara ett lämpligt organ för att tillgodose dessa önskemål från våra lyssnare.

Under nuvarande förhållanden torde det alltså icke vara möjligt för radiotjänst att regelbundet utöka den för jordbruksfrågor anslagna sändningstiden, som emellertid redan nu vida överträffar den tid, som anslås till

fackbetonade sändningar inom andra områden. Så snart fredligare förhållanden återvända och sändningstiden åter kan utvidgas, är radiotjänst berett att taga upp saken till förnyad behandling.

*Departement-
chefen.*

Det uppsving som kännetecknar den svenska jordbruksnäringen under de senaste årtiondena torde i icke ringa mån ha berott därpå att jordbruket kunnat tillgodogöra sig resultaten av den omfattande forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område, som bedrivits vid statliga och enskilda institutioner och läroanstalter. De rön beträffande växtförädling och gödsling, som gjorts, ha möjliggjort en väsentlig ökning av skördarna för såväl jordbruket som trädgårdsodlingen. Genom rasförädling och foderundersökningar har avkastningen från husdjursskötseln stegrats och förbättrats. Även på det tekniska området ha framsteg gjorts, som bidragit till jordbruksarbetets rationalisering och förbilligande. Dessa framsteg på skilda områden av jordbruket ha medfört en icke obetydlig förbättring av det ekonomiska utbytet för jordbrukarna själva.

För närvarande torde emellertid kunskapen om de resultat, som vinnas genom forsknings-, försöks- och provningsverksamheten, huvudsakligen nå de praktiserande jordbrukarna genom de konsulterande tjänstemännen hos hushållningssällskapen och andra institutioner samt genom lärarna vid lantbruksundervisningsanstalterna och den kursverksamhet, som på skilda håll bedrivs inom landet. Vid sidan härav sprides ifrågavarande kunskap genom de olika institutionernas facktidskrifter. Såsom framgår av vad tidigare anförts äro dessa senare många och av skilda slag. I stor utsträckning vända sig fackorganen emellertid främst till de konsulterande tjänstemännen och lärarna vid undervisningsanstalterna; i mindre grad, såsom ock framgår av upplagornas storlek, torde dessa tidskrifter nå ut till jordbrukarna i gemen.

En följd av det sätt, varpå kunskapen om framstegen inom forsknings- och försöksverksamheten sprides, torde vara att resultaten av arbetena på ifrågavarande områden endast förhållandevis långsamt nå ut i bygderna för att omsättas i praktiken. En snabbare spridning av resultaten inom nyssberörda verksamhet skulle säkerligen vara till betydande gagn för jordbruket. I likhet med utredningen finner jag det därför vara angeläget att åtgärder vidtagas för att avhjälpa denna brist. I de avgivna yttrandena har vikten av att åtgärder i sådant syfte vidtagas även allmänt framhållits, ehuru delade meningar kommit till uttryck beträffande det sätt varpå en förbättrad upplysningsverksamhet på förevarande område lämpligast skall kunna åstadkommas. Därjämte har i vissa yttranden ifrågasatts, huruvida man icke borde samtidigt som nu förevarande förslag upptoges till övervägande även behandla det i yttrandena berörda förslaget om inrättande av ett jordbruksvetenskapligt råd. Sistnämnda ärende befinner sig emellertid för närvarande icke i det skick att slutlig

ståndpunkt kan tagas till detsamma. Att uppskjuta förevarande fråga i avbidan på att spørsmålet om inrättande av ett jordbruksvetenskapligt råd kommer i sådant läge, att detsamma kan avgöras, anser jag mig icke kunna förorda med hänsyn till önskvärdheten av att upplysningsverksamheten i nuvarande försörjningsläge snarast kommer i gång. Dessa två frågor synas för övrigt vara av den art, att de kunna lösas oberoende av varandra.

Såväl inom utredningen som i de avgivna yttrandena ha olika förslag för nu föreliggande frågas lösning framlagts och diskuterats. Att såsom i vissa yttranden ifrågasatts förse de olika forsknings- och försöksinstitutionerna med egna organ för publicering av sina resultat direkt till en större allmänhet torde, bortsett från att kostnaderna härför sannolikt skulle bli mycket höga, medföra att den rådande splittringen och oöverskådligheten på detta område skulle även i fortsättningen kvarstå. Det torde vara en avsevärd fördel med utredningens förslag, att upplysningsverksamheten koncentreras till ett enda organ, som har möjlighet att överblicka hela området och sätta in upplysningsverksamheten på de punkter, där den synes mest behöflig och där forsknings- och försöksresultaten ha de största utsikterna att snabbt omsättas i praktiken.

De farhågor, som i vissa yttranden yppats för att den statliga karaktären av det ifrågasatta organet skulle medföra att de genom detsamma offentliggjorda uppgifterna skulle få prägel av statlig auktorisation, finner jag betydligt överdrivna. Det torde knappast vara att befara, att allmänheten skulle få en dylik uppfattning, därest, såsom utredningen föreslagit, upplysningsverksamheten komme att bedrivas genom redan befintliga pressorgan eller tidskrifter. Å andra sidan skulle icke obetydliga olägenheter kunna uppstå, därest upplysningsverksamheten överlämnades åt ett enskilt av statsmedel endast understött organ. En viss risk skulle under sådana förhållanden kunna finnas för att enskilda intressen komme att öva ett icke önskvärt inflytande över upplysningsverksamhetens ordnande. Svårigheter skulle även kunna uppkomma vid tillsynen över att endast verkligt objektiva framställningar och fullt slutförda resultat utlämnades till allmänheten för omsättning i praktiskt bruk.

Vid övervägande av de olika förslag i ämnet, som sålunda framkommit, har jag kommit till den uppfattningen att det av utredningen slutligen förordade torde leda till det bästa resultatet. Även ur kostnadssynpunkt ställer sig detta förslag fördelaktigast. Jag finner mig alltså böra förorda, att ett centralt organ tillskapas med uppgift att verka för spridande av kunskapen om resultaten från forsknings-, försöks- och provningsverksamheten på jordbrukets och trädgårdsskötselns område.

Nyssnämnda organ torde, såsom utredningen föreslagit, böra få karaktären av en nämnd, i vilken ingå representanter för forsknings-, försöks- och provningsanstalterna samt det praktiska jordbruket och trädgårdsod-

lingen ävensom pressen. Antalet ledamöter i nämnden torde icke böra bliva alltför stort. En utvidgning av nämnden till ett tjugotal ledamöter, såsom inom utredningen diskuterats och i vissa yttranden även förordats, torde komma att i hög grad inverka menligt på arbetets effektivitet och koncentration. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma antalet ledamöter i nämnden samt sedermera utse dessa. Nämndens verksamhet torde böra stå under lantbruksstyrelsens överinseende. Den närmaste ledningen av verksamheten bör handhavas av nämndens ordförande. Hos nämnden torde böra anställas erforderligt antal befattningshavare och för närvarande torde icke behöva räknas med flera än en sekreterare och ett kontorsbiträde. I ett flertal yttranden har framhållits att det verksamhetsfält, på vilket nämnden skulle röra sig, komme att bliva alltför stort och i anslutning härtill har framförts tanken på att olika organ skulle handhava skilda delar av upplysningsverksamheten. Jag kan i stort sett dela den tankegång som ligger bakom denna uppfattning. Det kommer uppenbarligen att ställas stora krav på nämndens och dess sekreterares förmåga att kunna överblicka ett så stort verksamhetsområde. Å andra sidan finner jag emellertid, att vid igångsättande av denna nya verksamhet en viss försiktighet bör iakttagas med avseende å storleken av den organisation som skall handhava verksamheten. Sedan större erfarenhet vunnits, torde tiden vara inne att överväga en utökad organisation. Därvid kan man tänka sig såsom i vissa yttranden påpekats, att nämndens verksamhet indelas på olika sektioner sålunda att t. ex. en sektion handhar upplysningsverksamheten rörande jordbruket och en annan avdelning verksamheten såvitt angår trädgårdsskötseln.

I likhet med utredningen anser jag att upplysningsnämnden bör söka fylla sin uppgift genom att utgiva korta populärt avfattade sammanfattningar av de från forsknings-, försöks- och provningsanstalterna utgivna avhandlingar och försöksberättelser med sådan innebörd, att de däri meddelade resultaten omedelbart kunna omsättas i praktiken. Nämnden bör även utgiva sammanfattande översikter över olika forskningsområden och andra redogörelser, som kunna vara ägnade att sprida kännedom om och väcka intresse för försöksverksamheten. Vid sin verksamhet bör nämnden tillse att i regel endast sådana meddelanden av nämnden publiceras som avse arbeten, vilka nått det stadiet att man med någorlunda säkerhet kan vänta sig avsett resultat vid en omsättning i praktiken. Såsom utredningen framhållit är det önskvärt att de förut berörda sammanfattningarna utarbetas av samma vetenskapsmän eller försöksmän, som lett undersökningarna och bearbetat resultaten. Härigenom erhålles den största säkerheten för att framställningen är korrekt och att inga missuppfattningar rörande arbetet uppkomma. Dessa sammanfattningar böra vara så kortfattade som det låter sig göra utan att tillförlitligheten och klarheten äventyras. För att under-

lätta nämndens verksamhet torde det böra åligga samtliga statliga och statsunderstödda institutioner, som äro sysselsatta på det område varom nu är fråga, ävensom andra, som åtnjuta statsunderstöd för forsknings- och försöksverksamhet, att inom viss tid efter det en undersökning slutförts och resultaten bearbetats till upplysningsnämnden insända en kortfattad sammanfattning av dessa undersökningar och resultat, lämpad att användas för den av nämnden bedrivna upplysningsverksamheten. I dessa sammanfattningar böra resultaten vara insatta i sitt rätta ekonomiska sammanhang och de praktiska åtgärder, till vilka resultaten böra föranleda, skola vara klart och tydligt angivna. För den händelse vederbörande försöksledare skulle vara förhindrad att utarbeta nu ifrågavarande sammanfattning, må institutionschefen bestämma att någon annan lämplig tjänsteman skall fullgöra uppdraget.

De förut berörda översikterna, som skola publiceras genom nämndens försorg, torde böra vara avsedda som allmän upplysning och torde sålunda icke behöva anknytas till någon viss undersökning utan omspanna speciella områden såsom sortval, växtsjukdomar, utfodring, tekniska frågor, marknadsöversikter o. d.

Såsom utredningen framhållit bör upplysningsnämnden vidare verka för att de till forsknings- och försöksverksamheten anslutna tjänstemännen i ökad omfattning medverka såsom föredragshållare vid jordbrukardagar och andra tillfällen, då praktiska jordbrukare och trädgårdsodlare äro samlade.

Rörande lämpligaste sättet för distributionen av det material, som nämnden sammanbragt, ha delade meningar kommit till uttryck i de avgivna yttrandena. Redan inom utredningen ha tre olika alternativ för frågans lösande varit under övervägande. Sålunda har ifrågasatts att utgiva antingen en huvudsakligen refererande populärvetenskaplig tidskrift i 12 häften om året med en upplaga som beräknats till 25 000 exemplar och ett prenumerationspris av 3 kronor eller ock en mycket populärt hållen tidskrift i 6 häften om året med en upplaga av 300 000 exemplar och med ett mycket lågt prenumerationspris. Det förslag utredningen slutligen stannat inför innefattar att det hopbragta materialet skall publiceras i en bilaga till Jordbrukarnas Föreningsblad. I ett flertal yttranden har särskilt erinrats mot sistnämnda förslag, att vid ett genomförande av detsamma hänsyn icke kunde tagas till intressena i de skilda delarna av landet. Sålunda kunde ju exempelvis meddelanden om sockerbetsodlingen ej ha något intresse för Norrlands vidkommande, liksom upplysningar i frågor rörande sädesodlingen icke hade värde för trädgårdsodlarna. I vissa yttranden har tanken på en särskild tidskrift vunnit anklång.

Vid övervägande av de olika möjligheter för lösning av förevarande fråga som sålunda framförts har jag stannat för det av utredningen slutligen förordade förslaget. Det torde vara ställt utom varje tvivel att den största sprid-

ningen av upplysningsmaterialet kommer att nås genom realiserande av detta förslag. Utgivande av en tidskrift med så begränsad upplaga som den i det första alternativet ifrågasatta innebär knappast någon lösning av den uppställda frågan, då innehållet i en dylik tidskrift direkt icke kommer att nå mer än ett förhållandevis fåtal jordbrukare och sålunda icke kommer att bliva en källa till mera allmän upplysning. Mot det andra förslaget innefattande en tidskrift med stor upplaga kan denna erinran givetvis icke riktas. Men å andra sidan torde såsom utredningen framhållit den stora mängden av jordbrukare och trädgårdsodlare mera sällan ha tid och tillfälle att tillgodogöra sig innehållet i en större tidskrift utan deras läsning torde i de flesta fall endast omfatta dagliga tidningar och en eller annan facktidskrift. Det torde även vara tvivelaktigt om det låter sig göra att anskaffa prenumeranter på en tidskrift av ifrågavarande slag i önskvärd omfattning även om priset sattes mycket lågt. Kostnaderna för förslagets genomförande torde under alla förhållanden bliva betydande. Genom realiserandet av det av mig förut förordade förslaget vinnes en större spridning av upplysningsmaterialet. Möjligheterna att detsamma kommer att tillgodogöras av allmänheten torde också vara större. För förslagets genomförande kommer icke att uppstå andra kostnader än för själva upplysningsnämndens verksamhet.

I anledning av anmärkningen att genom realiserandet av det nu ifrågavarande förslaget de olika intressena för skilda näringsidkare och trakter icke kunna tillgodoses, vill jag erinra att denna upplysningsverksamhet till en början måste betraktas såsom ett försök och därför icke kan uppläggas alltför stort. Jag förutsätter emellertid att nämnden söker komma i förbindelse med organisationernas tidskrifter och olika fackorgan samt landsortspressen och söker i dessa organ placera sådana upplysande artiklar och meddelanden, som ha speciellt intresse för de näringsidkare bland vilka dessa tidskrifter och pressorgan äro spridda. Det material, som lämnas till föreningsbladet för publicering i dess bilaga, bör kostnadsfritt stå till förfogande även för andra tidningar och tidskrifter.

Det synes lämpligt att såsom utredningen föreslagit i anslutning till den bilaga till Jordbrukarnas Föreningsblad som nämnden skall redigera även utgives en årsbok som innehåller en samlad översikt över det gångna årets forsknings-, försöks- och provningsresultat.

För utgivande av berörda bilaga och årsbok torde överenskommelse efter i huvudsak de riktlinjer som utredningen angivit böra avslutas med Lantbruksförbundets tidskriftsaktiebolag såsom utgivare av Jordbrukarnas Föreningsblad, vilket bolag enligt vad utredningen inhämtat är berett att åtaga sig ifrågavarande uppgift. Avtalet torde efter Kungl. Maj:ts bemyndigande få slutas genom den nu förordade upplysningsnämnden. Såsom framgår av

vad utredningen anfört skulle ingen särskild ersättning utgå till bolaget för publiceringen av ifrågavarande bilaga och årsbok.

I likhet med utredningen finner även jag det önskvärt att en överenskommelse kommer till stånd mellan upplysningsnämnden samt Lantbrukets presstjänst och Jordbrukets notisbyrå av innebörd att nämnden helt svarar för upplysningsverksamheten i vad den rör resultaten från forsknings-, försöks- och provningsverksamheten. Härigenom skulle upplysningsverksamheten på dessa områden kunna samordnas och organiseras så att forsknings- och försöksanstalterna bleve delaktiga i densamma.

Beträffande kostnaderna för nämnden ha dessa beräknats till 37 000 kronor om året. Med hänsyn till att nämndens personal icke anses kunna träda i funktion före den 1 oktober 1943 beräknas kostnaden för nästa budgetår till 28 750 kronor. För sagda budgetår anses dessutom ett engångsanslag å 10 000 kronor vara behövt för anskaffning av möbler och inventarier. Av kostnaderna för nämnden beräknas 19 000 kronor belöpa å arvoden, därav ett grundarvode av 12 000 kronor åt sekreteraren. Då det är av synnerlig vikt att till sekreterare kan förvärfvas en väl kvalificerad och duglig person har jag intet att erinra mot det föreslagna arvodesbeloppet. På detta arvode synes dock icke böra beräknas några tillägg. I övrigt synes kostnaderna kunna nedbringas med åtminstone 10 000 kronor. Utredningen har vid sina kostnadsberäkningar ansett att ett belopp av 10 000 kronor skulle kunna beräknas inflyta i ersättning från tidningarna för artiklar och notiser. Med hänsyn till vad jag förut anfört rörande tillhandahållande åt tidningarna utan ersättning av det material, som ställes till föreningsbladets förfogande, torde man åtminstone icke till en början böra räkna med en dylik inkomst. Med utgångspunkt från det anförda torde kostnaderna böra uppskattas till omkring 38 000 kronor för budgetåret 1943/44. Jag förordar, att ett obetecknat anslag å sagda belopp upptages å riksstaten för nästa budgetår. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid meddela närmare föreskrifter rörande anslagets disposition.

I likhet med utredningen anser jag önskvärt att upplysningsnämnden söker kontakt med radion och i möjligaste mån söker genom densamma sprida upplysning rörande de frågor som beröra nämndens verksamhetsområde. Nämnden bör likaledes ägna uppmärksamhet åt de möjligheter som finnas att genom filmen sprida upplysning angående jordbruksnämningen och trädgårdsskötseln berörande ämnen.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Upplysningsverksamhet rörande forsknings- och försöksarbetet på jordbrukets område* för budgetåret 1943/44

å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av kronor 38 000.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Siv Schiöler.
